

30 години

ТОРА

1/2022

STIHL

www.stihl.bg

STIHL

**ЗДРАВА И ЩАСТЛИВА
НОВА 2022 ГОДИНА!**

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Членове:

Проф. Иван ПАЛИГОРОВ – председател на Съюза на лесовъдите в България и декан на факултет „Стопанско управление“ в ЛТУ
Д-р инж. Евгени ЦАВКОВ – главен асистент в катедра „Дендрология“ и уредник на Музея на Лесотехническия университет
Д-р инж. Георги ГОГУШЕВ – зам.-директор на Регионалната дирекция по горите – Благоевград

Д-р инж. Росен АНДРЕЕВ – експерт по ловно стопанство в Югозападното държавно предприятие

Секретар:

Радка ЛЯХОВА – главен експерт в дирекция „Информационно-административни дейности“ в ИАГ

Главен редактор:

Юлия СЪБЧЕВА
yulia_sabcheva@abv.bg

Редакционен екип:

Женя СТОИЛОВА
редактор
zhenia.stoilova@gmail.com

Светлана БАТАШКА
редактор
sv_vatashka@yahoo.com

Д-р инж. Павел ПАВЛОВ
редактор
pavelppj@gmail.com

Ваня КИСЬОВА-ИЛИЕВА
технически редактор
vaniakisiova@abv.bg

Лили ШИВАРОВА
графичен дизайнер
shivarova_gora@abv.bg

Йордан ДАМЯНОВ
фоторепортер
jordan.damianov@abv.bg

Станислава КРУМОВА
старши счетоводител
tania_mit@abv.bg

Асен ЛЮБЕНОВ
куриер-снабдител
asenliubenov@gmail.com

Съдържание:

**2 ОБРЪЩЕНИЕ НА
И.Д. ИЗПЪЛНИТЕЛЕН
ДИРЕКТОР НА ИАГ
ИНЖ. ФИЛИП КОВАШКИ**

**3 НОВИ РЪКОВОДИТЕЛИ
НА МИНИСТЕРСТВОТО
НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО**

4 АНКЕТА

Законът за горите – наложителни ли са промени?

7 ГОРИТЕ В ЕВРОПА

Горите и горското стопанство на Германия

www.facebook.com/spisaniiegora

11 ЛОВ

Сдружение на ловците и риболовците „Лебед“ – Бургас – между традицията и бъдещето

14 ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИИ

Какво да почерпим от съвременните методи на сеч и извоз в Средна Европа

18 ЛЕСОЗАЩИТА

Първи стъпки за биологична борба с ендотиев рак по обикновения кестен

20 ГОРИТЕ ПО СВЕТА

Стената, която обединява

22 СПОДЕЛЕН ОПИТ

Семедобивът – добрите практики

24 30 ГОДИНИ СПИСАНИЕ „ГОРА“

Как и защо „ГОРА“ стана четено и обичано списание

26 ГОСТ НА РЕДАКЦИЯТА

Патрик Смитъйс: Българите трябва да имат кауза, която ги обединява

28 ГОРСКА ПЕДАГОГИКА

– забавна страничка за малки и пораснали деца

III КОНКУРС ЗА ДЕТСКА РИСУНКА „СЕЗОНИТЕ НА ГОРАТА“

Рисуника на корицата: Манол ИВАНОВ, 8 г., Априлци

Адрес на редакцията

София 1303, ул. „Антим I“ №17,
тел.: 02 988 86 42
<http://www.gorabg-magazine.info>
E-mail: gora@iag.bg

Банка ДСК ЕАД,
гр. София, клон Стамболийски,
IBAN: BG97STSA93003104045001
BIC: STSABGFS

Годишен абонамент - 30 лв.
Отделен брой - 3 лв.

Печатни коли 5.
Формат 1/8 от 60/90.
Броят е подписан за печат на 25.01.2022 г.
Индекс 20346.
Печат „Фатум“ ООД
ISSN 0861 - 7570

Доверие и публичност в действията на лесовъдите

Уважаеми колеги,

В последните години се изгуби доверието на обществото към благородната работа на българските лесовъди. Бяха забравени и пренебрегнати техните денонощни усилия по опазване, възстановяване и поддържане на българската гора. Причина за това са и установените продължаващи незаконни практики и сечи, а част от разрешените лесовъдски мероприятия бяха определени като нецелесъобразни.

За да бъде върнато доверието в лесовъдите и техния професионализъм, ИАГ предприе редица действия с цел създаване на публична среда за изпълняваните от тях дейности. В началото на 2022 г. стартира работата на публичната Интерактивна карта на превозните билети за транспортиране на дървесина (www.iag.bg). С помощта ѝ всички заинтересовани лица и граждани могат да получат информация за издадените превозни билети от съответния район и за дървесината, която се превозва, придружена със снимков материал за товара и превозното средство.

Възможността за пълна публичност на информацията от извършената инвентаризация в горски територии (www.maps.iag.bg) е предоставена на всички граждани, като е създадена и свързаност с данните при издаването на позволителни за сеч. Тази публичност на данните позволява да се постигнат няколко важни цели: предоставянето им за ползване и анализ от всички желаещи, както и възможност за осъществяване на контрол и съответствие на действащата инвентаризация с издаваните позволителни за сеч в горските територии.

За гарантиране на устойчивото стопанисване на българските гори чрез прилагане на въведените нормативни изисквания е необходимо да продължат усилията на лесовъдите да не се допускат процеси от биотичен или абиотичен характер, водещи до обезлесяване или загуба на биоразнообразие.

Съвременното стопанисване на горските територии трябва да е в синхрон с концепцията за постоянната гора (Dauerwald – Möller, 1922). Именно тази концепция е залегнала и в Закона за горите по отношение на устойчивото им стопанисване: забрана за голи сечи, толериране на жизнени дървесни индивиди, използване на лесовъдски методи за предимно естествено възобновяване и формиране на смесени разновъзрастни насаждения. С прилагането на тези принципи се достига и значително увеличаване на прираста на гората.

Залесената горска площ у нас е сред най-големите в сравнение с другите европейски страни. Тази територия в голямата си част е сертифицирана, като с прилагането на изискванията, залегнали в съответния стандарт, българските гори и стопанисващите ги лесовъди постигат така нужния еколого-икономически баланс, които горите трябва да изпълняват.

Актуалните предизвикателства пред горския сектор са много и разнопосочни. Те са свързани както с промените в климата и нуждата от устойчивост на българските

гори, така и с необходимостта от реализиране на новите европейски стратегии за горите и биоразнообразието до 2030 година. В същото време необходимостта от ползването на продукти, произведени от дървесина, ще нараства успоредно с необходимостта от прилагане на адекватни мерки за опазване и възстановяване на българските гори и дивеч. В контекста на Европейската стратегия за горите – 2030 г., ще бъде необходимо постигането на баланс между поставените цели – горските екосистеми трябва да допринесат за защита на най-малко 30 % от сухоземната площ на ЕС при ефективен режим на управление, от която 10 % от площта на ЕС трябва да бъде предмет на строги законови разпоредби за опазване. В същото време обществото ще очаква в горите да се предприемат действия, от една страна, за съхраняването на тяхното биологично разнообразие, а от друга, за повишаване на производителността, капацитета им да се възстановяват, жизнеността и потенциала им да изпълняват, сега и в бъдеще, подходящи екологични, икономически и социални функции.

Смятам, че чрез повишаване на публичността и прозрачността в сферата на горите ще се повиши ефективността на работата на лесовъдите и те ще продължат да се справят по-успешно със задълженията си, приемайки съвременните предизвикателства като доказателство за добрата им работа и постигнатите резултати през всичките вече над 140 години от създаването на горската служба в България.

Нови ръководители на Министерството на земеделието

На 11 януари министърът на земеделието д-р Иван Иванов представи на брифинг в Министерството на земеделието екипа си – заместник-министрите Иван Христанов, Атанас Добрев, Стефан Бурджев и д-р Момчил Неков, и парламентарния секретар Теодор Байчев.

Д-р Иван ИВАНОВ е роден на 13.08.1975 г. в Шумен.

Притежава магистърска степен по история от СУ „Св. Климент Охридски“ и по право от ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“. През 2016 г. защитава докторска степен по история, а от 2018 г. е доктор на науките по управление на информационни процеси. През 2000 г. завършва Школата

за запасни офицери в Шумен. Работил е като юрисконсулт и адвокат. От 2013 г. е народен представител последователно от 42-ото до 47-ото народно събрание. През този период е член и заместник-председател на Комисията по европейски въпроси и контрол на европейските фондове, на Комисията по вътрешна сигурност и обществен ред, както и на Комисията по правни въпроси.

.....

Иван ХРИСТАНОВ е роден на 24.12.1973 г. в Плевен.

Завършил е УНСС, специалност „Счетоводство и контрол“. Притежава магистърска степен по аграрна икономика. Той е предприемач и професионален финансов мениджър с повече от 22 години управленски опит. Партньор е в два инвестиционни фонда за финансова подкрепа на български предприятия. Бил е в ръководството

на една от двете компании в България, утвърдени от Европейския инвестиционен фонд на Европейската комисия за инвестиране в малки и средни предприятия по Програмата за дялово финансиране „Джеремі“.

В ресора на заместник-министър Христанов са Изпълнителната агенция по горите, Българската агенция по безопасност на храните, Агенция „Сертификационен одит на средствата от европейските земеделски фондове“, както и дирекции „Растениевъдство“, „Биологично производство“ и „Директни плащания“.

.....

Атанас ДОБРЕВ е роден на 18.09.1975 година.

Завършил е ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“, специалност „Стопанско управление“. От 2002 до 2007 г. е началник-отдел в Държавен фонд „Земеделие“. През 2008 – 2009 г. е съветник на председателя на Държавната агенция по горите, и.д. парламентарен секретар на Агенцията и изпълнителен директор на Национален

фонд „Българска гора“. През 2013 г. е назначен за парламентарен секретар в МЗХ. Заемал е длъжността изпълнителен директор на ДФ „Земеделие“, директор на дирекция „Административно обслужване и електронно управление“ в МЗХ и зам. изпълнителен директор на ДФ „Земеделие“. От 2017 г. досега е зам.-министър в аграрното ведомство с ресор „Гори“.

Заместник-министър Добрев отговаря за дейността на държавните горски предприятия, ГД „Земеделие и регионална политика“ и областните дирекции „Земеделие“, дирекция „Стопански дейности, инвестиции и хидромелиорации“, Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури и „Напоителни системи“ ЕАД.

Стефан БУРДЖЕВ е роден на 14.06.1986 г. в Плевен.

Завършил е ВСУ „Черноризец Храбър“, специалност „Публична администрация“, и СА „Димитър Ценов“ – Свищов, специалност „Международни икономически отношения“. Народен представител е в 44-ото народно събрание и член на Комисията за контрол на приходните агенции

и борба със сивия сектор и контрабандата, а в 46-ото народно събрание е заместник-председател на Комисията по земеделието, храните и горите.

Под контрола на заместник-министър Бурджев са дирекции „Идентификация на земеделските парцели“, „Животновъдство“, „Поземлени отношения и комасация“, „Морско дело и рибарство“, „Обща политика в областта на рибарството“ и „Държавни помощи и регулации“, както и Изпълнителната агенция по лозата и виното и Изпълнителната агенция по селекция и репродукция в животновъдството.

.....

Д-р Момчил НЕКОВ е роден на 13.05.1986 г. в Силистра.

Има магистратура по международни икономически отношения в УНСС и по политически мениджмънт в СУ „Св. Климент Охридски“, доктор по политически науки. От 2010 до 2014 г. работи в Комисията за защита на личните данни. От 2014 до 2019 г. е член на Европейския парламент, където работи в комисиите по

култура и образование и по земеделие и развитие на селските райони. Бил е заместник-председател на интерпарламентарната група „Селски, планински и отдалечени райони и интелигентни села“. Съпредседател на Работната група по качествени местни продукти, член на Специалната комисия за следене на процедурата по одобрение на пестициди от ЕС и на Интерпарламентарната работна група по климатичните промени, биоразнообразието и устойчивото развитие.

Д-р Момчил Неков е председател на тематичната работна група за изготвяне на Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони. В неговия ресор са дирекции „Развитие на селските райони“, „Европейска координация и международни отношения“, „Политики по агрохранителната верига“ и „Пазарни мерки и организации на производители“.

.....

Теодор БАЙЧЕВ е роден на 11.04.1973 г. в Карнобат.

Завършил е право във ВСУ „Черноризец Храбър“. През 2001 г. започва работа като юрисконсулт в „Топаз мел“ ООД, а от 2007 г. е адвокат на свободна практика. Народен представител в 44-ото, 45-ото и 46-ото народно събрание. В екипа на министър Иван Иванов е парламентарен секретар.

Законът за горите – наложителни ли са промени?

СПИСАНИЕ „ГОРА“ ПРОДЪЛЖАВА НА СВОИТЕ СТРАНИЦИ АНКЕТАТА,
СВЪРЗАНА С ПРОМЕНЕТЕ В ЗАКОНА ЗА ГОРИТЕ. ПИТАМЕ ВИ:

1. Кои ключови промени трябва да залегнат в Закона за горите?
2. Необходимо ли е самостоятелно горско ведомство и каква трябва да бъде неговата структура?

Изпращайте Вашите мнения на електронната поща на Редакцията: gora@iag.bg.

Веселина КАВРЪКОВА –
изпълнителен директор
на WWF – България

1. Действащият закон като цяло е добър, но има един съществен недостатък, свързан с липсата на целево финансиране на публичната дейност на държавните горски предприятия. Те и техните териториални поделения са натоварени с предимно публични и държавнически функции, независимо че по брой разпоредби на Закона за горите преобладават свързаните с ползването на дървесина. Липсата на целеви държавни средства, с които да се обезпечи изпълнението на тези функции, доведе до negliжирането им и постави основен акцент върху дърводобива, чрез който горските стопанства да осигурят организационната си жизненост и заплатите на служителите си. Директорите на държавните горски стопанства или оправомощени от тях лица прилагат и административни принудителни мерки по Закона за защитените територии и Закона за биологичното разнообразие и налагат административни наказания по Закона за лова и опазване на дивеча. В правова държава е недопустимо да се

вменяват задължения за управление и опазване на публична държавна собственост, а да не е предвидено финансиране за тази дейност. В този основен недостатък на Закона за горите са заложени корените на почти всички нарушения или неприлагане на разпоредбите на Закона и подзаконовите му актове, извършвани от ръководството и служителите на държавните предприятия и териториалните им поделения.

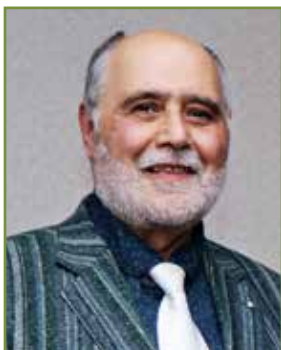
Държавата трябва да обезпечи поне минималната жизненост на структурите, независеща от флуктуациите в наличието на ресурси за добив. Това ще прекъсне политическите, корупционните и всякакви други схеми за натиск, ще ограничи значително съществуването на привидно законен дърводобив и ще допринесе за ефективно постигане на целите на Закона. Той може да бъде подобрен и в посока:

- запазване на поне 10 % от старите гори, независимо от собствеността им;
- гарантиране на стабилност и предвидимост на планирането в горските територии;
- забрана за превишено ползване в горскостопанските планове и програми за всички видове гори;
- приемане на критерии за определяне на срокове по позволително за сеч в Наредбата за сечите;
- премахване на възможностите за дългосрочни договори за добив на дървесина;
- изсяняване на статута на лицата, на които се издава позволително за сеч, като изрично се посочи, че те действат в качеството им на длъжностни лица;
- адекватни глоби за нарушенията, за да се постигнат целите на административното наказание.

2. Начинът на организация на един сектор или отрасъл в правова държава не би трябвало да има решаващо значение за постигане на конституционно и законово заложените цели и задължения. Реалността в нашата страна обаче разкрива известни проблеми с включването на горския сектор към Министерството на земеделието, храните и горите (от 13.12.2021 г. Министерство на земеделието). На първо място, то се е превърнало в мегаминистерство с множество агенции, отговорно за стопанисването и управлението на повече от три четвърти от територията на страната. И ако земеделските земи и храните са свързани помежду си в известна степен, то горските територии налагат коренно различен подход за стопанисване и управление, имат противоположни на земеделските територии изисквания, а отчитайки и процесите на самозалесяване, се явяват конкурентен на земеделския сектор. Стопанисването и контролът в горския сектор при настоящата организационна структура са равнопоставено подчинени на един министър, което е проблем за постигане на реален и ефективен контрол. Предвид важната роля на земеделските земи за изхранването на населението и специфичната им конституционна защита, на практика горският сектор се оказва „доведеното дете“ в мегаминистерството и е оставен на заден план. Това си личи най-много при разпределението на средствата по Програмата за развитие на селските райони, където забавянето на плащанията в горския сектор е значително и вечно оправдавано с „технически“ пречки.

Дали ще се потърси отделяне на целия горски сектор от МЗ, или само на контролния орган – Изпълнителната агенция по горите, то би изиграло положителна роля за постигане на целите, заложили в Закона за горите. При всички случаи нашето мнение е, че контролният орган в горския сектор, на който законодателят е вменил и други функции като контрол на спазването на режимите в защитените територии и зони,

извършване на експертизи, анализи и оценки на лесовъдски дейности в горските територии, методическо ръководство и консултиране на собственици на гори, издаване на предписания по защитата на горите от болести, вредители и други повреди и издаване на множество административни актове, трябва да бъде държавна институция с ранг на министерство, като директорът на тази структура трябва да има глас в Министерския съвет, равен с този на министрите.

Инж. Антоний СТЕФАНОВ –
председател на УС на
„Булпрофор“ и на Съвета за
устойчиво управление и сер-
тификация на горите в Бъл-
гария, управител на „Пролес
инженеринг“ ООД

1. Наложително е да бъде приет нов Закон за горите, тъй като основни постановки в сега действащия се нуждаят от съществена промяна. Стратегическата реформа трябва да гарантира опазването на горите и създаването на единно, комплексно, многофункционално и устойчиво горско стопанство. Конкретните ми предложения са:

- Нова визия за ролята и функциите на държавата – официално да се регламентира, че горите и горското стопанство са елемент от националната сигурност на страната. Ведомството да бъде първостепенен, регулиращ, административен и контролен орган – от една страна, а от друга – собственик на държавните гори, който е в правото си да ги управлява. Гората е най-големият и скъп патримониум (веществена наследствена ценност), с който държавата разполага, и е от стратегическа важност. Затова е необходимо да бъдат отчетени редица фактори, свързани с нея: публичният характер на горите – държавна и общинска собственост, и общественият интерес към тях; природосъобразният

и многофункционалният аспект на управлението на горските територии; социално-икономическите реалности и перспективи в страната; непрекъснато увеличаващите се екологични изисквания. В контекста на Закона за публичните предприятия сегашните ДП е по-логично да се трансформират в специфични предприятия с преобладаващо обществени функции при управлението на държавната собственост в интерес на всички, а не в техен личен. В т.ч. трябва да се развият в нова светлина и взаимоотношенията им със заинтересованите страни в горския сектор, особено с изпълнителите на дейности в горите.

- Учредяване на Национална горскостопанска промишлена камара; институционализиране на отношенията в двата подсектора „Горско стопанство“ и „Дървопреработване“ на национално ниво; сключване на годишен двустранен договор между бъдещата Камара и Министерството за параметрите и условията за добив и продажба на дървесина и други услуги от/за горите.

- Създаване на постоянно действащ тристранен Горскостопански съвет на национално и на регионално ниво като инструмент за граждански контрол, прозрачност на управлението и диалог със заинтересованите страни. Съветът да има три звена: първо – с представителите на Министерството, второ – с бизнеса, представляван от Камарата, и трето – с представените синдикати, местна власт, недържавни собственици на гори, неправителствен сектор, наука и образование.

- Хармонизиране с дългосрочни европейски и световни визии за развитие на горския сектор и в този контекст – признаване на горския сектор за основна част на зелената нисковъглеродна икономика, в т.ч.:
 - да се постигне цифрова адекватност на информацията за горите – атрибутна и графична, за стратегически и статистически нужди;
 - да се гарантира устойчивостта на горските екосистеми, като се позволи на горите да увеличават своя принос в усвояването и складирането на въглерод;
 - да се постигне модернизирана и цифровизирана продуктова верига от гората до крайния потребител на изделия от дървесина;
 - да се създаде съвременна база с капацитет за предоставяне на повече и качествени знания и умения за

дейностите в горите.

- Разчупване на консерватизма в управлението на горските стопанства – отваряне към обществеността и гарантиране на нови отношения, основани на прозрачност, толерантност, комуникативност и равнопоставеност.

- Признаване на горския сектор за приоритетен, подобно на земеделския и туристическия, с което за бизнеса да станат достъпни различни инструменти като кредити или гаранции за купуване на машини и оборудване и диференцирана ставка на ДДС за дървесината.

- Приравняване на дърводобивните фирми по статут с този на земеделските производители, включително и за самоосигуряващите се лесовъди и работещите в неблагоприятните горски условия.

- Създаване на фонд за финансиране – обезпечени заеми за закупуване на техника срещу дългосрочни договори за ползване на дървесина по горскостопански план от определен район.

- Осигуряване на работещи инструменти за адекватно, реципрочно и ефективно възмездяване на собствениците на гори, включително държавата и общините, за въведени ограничения върху ползванията и предоставяните екосистемни ползи от горите.

- Нулева толерантност към корупционните практики и нарушенията в горите и деполитизация на сектора и на служителите в горската администрация.

Другите ни предложения за промени са: преимущество на продажба на добитата дървесина от склад, вместо „на корен“; отмяна на преференциални режими за т.нар. местни фирми, както и на клаузите на чл. 111, ал. 2 и ал. 4 за добив на дървесина – самостоятелно от физически лица в собствените им гори; промяна на регламентите за регистрация за частна лесовъдска практика и за дейности в горите, въвеждане на срок на валидност на регистрацията и на по-строги изисквания за професионална компетентност и трудов стаж; категоризиране на нарушенията.

2. Трябва да бъде възстановено споазването на фундаменталното триединство на икономическата/производствената функция, социалната/културно-историческата и биоecологичната/защитната функция на горите, което е в основата на устойчивото управление на горския

сектор. Необходимо е тристепенно управление, съсредоточено в независимо ведомство – министерство/държавна агенция за горите и горската промишленост. Необходимо е да се отчетат и изискванията на Закона за публичните предприятия, който установява нов по-ефективен и общественоразноползвателен подход към управлението на държавната и общинската (обществена) собственост на горите и конкретно за държавната. Това налага преобразуването на сегашните шест държавни предприятия, създадени по чл. 62, ал. 3 на Търговския закон, в акционерни дружества. В „Насоки на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие за корпоративното управление на държавните предприятия“ от 2015 г. е записано, че „упражняването на правата на собственост следва да бъде централизирано в един принципал на собствеността с координираща функция“.

Инж. Кирил ИВАНОВ –
директор на ДГС – Невестино

1. Ще посоча само три от ключовите промени, които трябва да залегнат в Закона за горите:

- Мерки за намаляване на отлива на кадри и задържане на квалифицираните служители с опит в системата на горите. Успешното реализиране на всеки закон, наредба, план или проект зависи от професионалните възможности на изпълнителите. През последните години се забелязва значително увеличаване на незаети места за квалифицирани служители и най-вече за специалисти с висше образование. Предлагам въвеждане на задължителна приемственост между кадрите при започване на работа; подобряване на условията на труд; въвеждане на стимули за постижения и създаване на фонд за стимулиране на служители с реализирани иновативни решения, методи

и технологии за подобряване на дейностите в горите; определяне на ред и условия за професионално развитие; провеждане на тиймбилдинг.

- Изравняване на правомощията и защитата на горските служители с тези на полицаята. Горите са национално богатство с увеличаваща се стойност, която ги превръща във все по-голям обект на нерегламентирани дейности, водещи до значими материални щети и необратими последици за екосистемите. Физическите посегателства върху горски служители при изпълнение на служебните

им задължения зачестяват, което е една от причините за отлива на кадри от лесовъдската професия. Като допълнителна мярка за подобряване на охраната на горите е въвеждането на електронни устройства за разкриване на нарушения и приемането на данните от тях като доказателство в съда (материали от скрити камери, дроне, GPS-тракери).

- Актуализиране на административно-наказателните мерки в Закона за горите.

2. Ще се въздържа от коментар по втория въпрос.

Агенцията по горите ще разработва бъдещите политики в сектора

Представители на лесовъдски, ловни, дърводобивни, синдикални и природозащитни неправителствени организации поискаха да бъдат чути мненията им при разработването на проекта за изменение на Закона за горите, с който Изпълнителната агенция по горите ще премине от Министерството на земеделието към Министерския съвет.

На срещата, организирана от инициативата „Зелени закони“ и коалицията „За да остане природа в България“ съвместно с различни заинтересовани страни, която се състоя на 17 януари в „София Хотел Балкан“, присъстваха народните представители от 47-ото народно събрание д-р инж. Александър Дунчев, инж. Зорница Стратиева, д-р инж. Цветелина Симеонова-Заркин, зам.-министърът на околната среда и водите инж. Тома Белев, изпълнителният директор на ИАГ инж. Филип Ковашки и главният секретар инж. Димитър Баталов, председателят на Съюза на лесовъдите в България проф. д-р Иван Палигоров, на Националната федерация „Земеделие и горско стопанство“ към КТ „Подкрепа“ Анелия Иванова, на Асоциация „Общински гори“ – инж. Тихомир Томанов, на Сдружение „Булпрофор“ – инж. Антоний Стефанов, представители на WWF – България, Националната федерация на ловците на трюфели в България, Асоциацията на дърводобивните фирми – Търговище, на Българската ловна асоциация и Българския ловно-рибарски съюз.

Всички те се обединиха около становището ИАГ, държавните горски предприятия и „Агролеспроект“

ЕООД да се отделят от Министерството на земеделието и да останат на пряко подчинение на Министерския съвет и представиха позициите си защо страната ни трябва да има самостоятелно и обединено ведомство.

Вера Стаевска – представител на „Зелени закони“, уточни, че според Закона за администрацията една независима Държавна агенция по горите ще има не само контролни, но и политически функции. От момента, в който тя се отдели от Министерството на земеделието, в нейните правомощия ще бъде разработването на бъдещите политики и реформи в сектора.

Народният представител д-р инж. Александър Дунчев заяви, че веднага след преобразуването си Държавната агенция по горите ще изготви стратегия за горите в България, която ще включва преминаване и на горските предприятия в нейната структура.

Зам.-министърът на околната среда и водите инж. Тома Белев говори в подкрепа на максимално бързото придвижване на реформата на ИАГ и държавните горски предприятия, за да бъде постигнато съгласие за стопанисването на горите.

Инж. Антоний Стефанов – председател на „Булпрофор“, постави въпроса за мястото на дърводобивния сектор в подготвяната реформа и дългогодишната липса на финансиране в него, като направи паралел с дървообработващата и мебелната промишленост, за които Министерството на икономиката осигурява помощ по редица програми, включително по Програмата за развитие на селските райони.

Женя СТОИЛОВА

Горите и горското стопанство на Германия

Д-р инж. Мартин БОРИСОВ –
управител на фирма за
консултации и услуги
в горите в Германия

В поредица от няколко материала ще представя обзор на състоянието и стопанисването на германските, в частност баварските гори. В изследването си активно бях подпомогнат от колектива на Горскостопанската кооперация „Ной-Улм“ и лесовъда на местната контролна горска служба Маркус Майр, на които изказвам сърдечната си благодарност.

Водещ принцип при стопанисването на германските гори е опазване чрез ползване (*Schützen durch Nützen*). Разбира се, тук не става дума само и единствено за традиционното ползване на дървопроизводствените функции на гората. Обществото е тясно свързано с нар. гора в съседство, която се използва интензивно и ежедневно за отдих, спорт, обучение, лов и други. Това „отваряне“ на горите към хората развива чувствителността към всичко, което става в тях. За разлика от България обаче тук този обществен интерес се изразява и в демонстрирано уважение към служителите, които се грижат и стопанисват германските гори. Искрено се надявам, че и у нас горската професия отново ще спечели доверието и ще заеме полагащото ѝ се място в обществото.

Около 1/3 (32 %) от територията на Германия е заета от гори. Благодарение на подходящите условия, включването на обществото и правилната горска политика площта на горите през последните 50 г. се увеличава с 1.5 млн. ха и в момента е 11.4 млн. хектара. Интересна е статистиката, че в германските гори растат повече от 90 млрд. дървета, т.е. по около 1000 дървета на човек. В това отношение страната е най-богатата на гори държава от Централна Европа. Най-голяма е лесистостта на провинциите Райнланд-Пфалц и Хесен (по 42.3 %), а най-малко са горите в провинция Шлезвиг-Холщайн (11 %). По данни от третата национална горска инвентаризация 98 % от горите са достъпни, като 3 % от площта не са заети от горски насаждения, а осигуряват други важни функции, например за горска инфраструктура, в т.ч. места за складиране на дървесина, пътища и открити пространства, които са ценни за светло- и топлолюбиви животински и растителни видове. Важно е да се знае, че в Германия са проведени 3 национални инвентаризации на горите, а от 1 април 2021 г. тече и четвъртото измерване. Това означава, че от почти 40 г. колегите в Германия разполагат с подробна надеждна информация за всички параметри на горите. Това е от особено значение за вземането на важни горскополитически решения, разработването на стратегии и комуникацията с обществеността.

Инж. Маркус Майр –
участъков лесовъд на
участък „Пфафенхофен
ан дер Рот“, Служба по
храните, земеделието
и горите – Крумбах-
Минделхайм

ДВЕ ОСНОВНИ ФУНКЦИИ НА ГОРИТЕ

Горите в Германия изпълняват две основни функции. Първата е **дървопроизводствена**, благодарение на която, въпреки високото технологично ниво на развитие, близо 78 % от приходите в горския сектор (4 млрд. евро годишно) се формират от продажбата на дървесина.

Защитната функция включва ролята на горите за защита на почвите и водите, в т.ч. и от ерозия, лавини, вредни емисии, опазване на климата, биотопите и видовото разнообразие.

Запасът на горите в Германия е 3.7 млрд. м³, което означава, че тя е държавата с най-голям дървесен запас от всички страни на Европейския съюз. Със среден запас от 336 м³/ха Германия е на трето място в Европа след Австрия и Швейцария. Въпреки че смърчовите култури се отличават с отрицателен прираст (поради повреди от абиотичен и биотичен характер), запасът на германските гори се е увеличил със 7 % за последните 10 години. Прирастът е 11.2 м³/ха годишно, или 126 млн. м³. Националната инвентаризация показва, че ползването на дървесина заедно с естествения отпад представляват 87 % от прираста, а останалите 13 % служат за възстановяване/натрупване на запас в горите, където това е необходимо. Ползването в България се равнява на около 50 %, т.е. доста под нивото в Германия. Това означава, че критиките за пресилено ползване на горите у нас вероятно са свързани по-скоро с проблеми с неговата равномерност във времето и пространството, а не толкова в абсолютните му измерения. До голяма степен това се дължи на по-слабо развитата горска инфраструктура и по-ниското ниво на техническа обезпеченост на дърводобивните фирми в сравнение с Германия.

В сектора „Гори и дървесина“ са заети 1.1 млн. души, с което той заема водещо място в икономиката на Германия. Съгласно дефиницията на стопанските клъстери в този сектор се включват абсолютно всички предприятия по веригата гора – краен клиент, като тук попадат дори печатниците и търговските обекти, специализирани в продажба на изделия от дървесина. За съжаление не зная за подобно проучване на реалното влияние на този сектор в икономическата среда на България. Познаването на силата и важността на даден сектор би допринесло за неговото правилно позициониране в административно-управленския държавен апарат у нас.

Според собствеността 48 % от горите са частни, 29 % – държавни, собственост на отделните провинции, други 4 % са държавни гори – собственост на Федерацията, а 19 % са на общините. В структурата на частните гори повече от 50 % притежават имоти с площ до 20 хектара. Многообразието на видовете собственост и доминацията на недържавните гори гарантират, че при всякакви политически конфигурации недобросъвестното влияние от страна на политически и бизнес кръгове е изключено.

СТОПАНИСВАНЕ НА ДЪРЖАВНИТЕ ГОРИ В ГЕРМАНИЯ

Държавните гори в Германия най-често се стопанисват от 2 типа горски предприятия – **държавно и публично**. Пример за държавното горско предприятие (Landes Forstbetrieb) са „Saarforst“ и „Hessenforst“. Горското предприятие на провинция

Саарланд „Saarforst“ е регистрирано по §14 от Закона за устройство на провинцията и функционира съгласно §26 на Наредбата за бюджета на провинцията. Този тип държавни горски предприятия са административно подчинени на съответното провинциално министерство на храните, земеделието и горите. Регионалните структури на същото министерство изпълняват контролните и общественополезните функции на горите. Разбира се, в този случай не може да става и дума за монополно поведение или нелоялна конкуренция между различните видове собственост. Това се дължи най-вече на факта, че държавните гори в Германия са с чувствително по-малко участие в сравнение с недържавните.

Публично горско предприятие (Anstalt öffentlichen Rechts) е например предприятието „Баварски държавни гори“ (Bayerische Staatsforsten). То е регистрирано с нарочен закон за създаване на предприятието и функционира съгласно приетия устройствен правилник.

ГОРИТЕ НА БАВАРИЯ

В много отношения провинция Бавария (Freistaat Bayern) е представителна за горското стопанство на Федерална република Германия. Горите на Бавария (2.606 млн. ха) заемат 37 % от общата ѝ площ, което я нарежда на първо място по залесена площ в страната. Запасът на баварските гори е 980 млн. м³, годишният прираст – 33 млн. м³. Ползването на дървесина е около 22 – 23 млн. м³ годишно, което е значително под прираста и е гарант за устойчивостта на горското стопанство. В сектор „Гори и дървесина“ са заети над 200 000 души.

Въпреки че преди около 10 години е приета програма за трансформация на баварските гори, все още над 64 % са иглолистни, повечето смърчови (41 % от всички). По-голямата част от иглолистните гори са с изкуствен произход. Създадени върху типични широколистни месторастения, те са най-уязвими на ветровали и последващите ги каламитети от корояди. Около 35 % от горите са заети от широколистни видове, от които 6.8 % дъбове и 13.9 % бук.

В баварските гори доминира частната собственост (около 54 %). Общините притежават 13.5 %, а провинция Бавария – 30.1 %. Собственост на Федерацията са 2.2 %, които са най-вече военни полигони. Трябва да се отбележи, че към общинските гори спадат и т.нар. гори с натурални права, при които земята е собственост на общината, а дървесината и разпореждането с нея „за вечни времена“ са собственост и право на местните хора.

Горите на Бавария се стопанисват съгласно Закона за горите, но върху 64 % от тях действат и допълнителни ограничения, свързани с опазването на природата и водите. 945 000 ха попадат в рамките на природни паркове, а 449 000 ха са в „Натура 2000“. В Бавария има обявени 165 природни резервата с обща площ 7525 хектара.

До 2005 г. държавните гори на Бавария се стопанисват на принципа на т.нар. единно горско стопанство. При структурната реформа през 2005 г. става разделяне на стопанските от общественополезните/контролните функции.

Стопанските функции за държавните гори в Бавария са поети от Публичното горско предприятие на Бавария (Bayerische Staatsforsten) с централа в Регенсбург.

То е съставено от 41 териториални поделения (горски стопанства), разделени на 370 участъка (ревири). Дейността на Предприятието се подпомага от 2 горски учебни центъра (в Нюрнберг и Лаубау), Центъра за енергийна дървесина в Обераммергау, Центъра по горска техника в Боденвюр и 2 горски разсадника (в Биндлах и Лауфен).

Оперативното управление се извършва от **Управителен съвет** (с председател и двама членове). В административно отношение този тип горско предприятие представлява свободен търговски субект с най-висш орган на управление – **Надзорният съвет**. В него участват баварският министър на храните, земеделието и горите (МХЗГ), който е и негов председател; по един представител на Министерствата на храните, земеделието и горите, на финансите, на околната среда, на здравето и защита на потребителите, на икономиката, инфраструктурата, транспорта и технологиите; двама представители на Предприятието и двама – на бизнеса.

Надзорният съвет се сформира със заповед на министъра и има мандат от 5 години. Неговата основна функция е да наблюдава/контролира управителните органи на Предприятието и да взема решения за промени в устройствения правилник, персоналните назначения на висшите позиции на Предприятието, одобряване на икономическия план, който се предлага от управителното тяло в Предприятието, избор на одитори по предложение на управителното тяло, покупко-продажби (на недвижимости) и сключване на договори на стойност над 1 млн. евро, покупка на инвентар на стойност 500 000 евро, съдебни процедури за искове на стойност над 1 млн. евро, персонални назначения в Предприятието за позиции с годишна заплата над 100 000 евро, провеждане на социални дейности (например създаване на спомагателни фондове, разценки на заплати, пенсионно осигуряване и др.), назначаване на прокуристи и други.

Обществените интереси се представляват в **Консултативния съвет** на Предприятието. Той подпомага дейността на Надзорния съвет и се състои от максимум 25 членове, които участват на доброволни начала и представляват следните организации – председател на Съвета и по един представител на всяка фракция от Баварския парламент, двама представители на Баварския съвет на дървопреработвателната промишленост, по един представител на Баварския съюз на собствениците на гори, Баварския съюз на земеделците, Баварския ловен съюз, Баварския съюз на лесовъдите, Баварския природозащитен съюз, Баварския съюз за защита на птиците, Баварския съюз на алпинистите, Съюза на баварските планински и туристически съюзи, Сдружението „Баварска гора“, Съюза на държавните служители в Бавария, Синдиката „Строителство – Агро – Околна среда“, Сдружението на баварските общини, горската наука, държавните лесовъди в Бавария, други организации, предложени от Надзорния съвет.

В Публичното горско предприятие на Бавария работят 2700 души, които отговарят за стопанисването на 808 000 ха държавни гори. Горите са сертифицирани по системата PEFC, което изисква и всички контрагенти също да са сертифицирани по тази система. Годишният прираст на държавните гори е 6.1 млн. м³, а годишното ползване – 5.2 млн. м³.

Половината от добива се извършва с моторен трион, а другата част – от харвестъри. Всички процедури на Предприятието се публикуват в електронна форма и се провеждат в специализирана онлайн платформа (www.deutsche-eVergabe.de).

В България предприятията функционират подобно на модела на държавното горско предприятие в Саарланд и Хесен, т.е. в административно-йерархична връзка с МЗХГ (сега МЗ). По този начин принципът на контролната и на стопанската функция е един и същ и няма реално разделяне на функциите. Според мен вторият вариант (по примера на публичното предприятие в Бавария) би бил по-успешен у нас, защото наличието на органи като надзорен съвет и особено на консултативен съвет, съставен от представители на всички заинтересовани страни, в т.ч. природозащитни и браншови организации, местна общественост и представители на научните среди, би намалило възможностите за „нездоров словен“ политически, икономически или друг външен натиск върху предприятията. Със сигурност дейността на такъв съвет, формиран на принципа на доброволно/некомерсиално участие, ще намали и напрежението между горските специалисти и представителите на екологични и местни организации.

Общественополезните и контролните функции се изпълняват от Баварското министерство на храните, земеделието и горите чрез неговите териториални звена (служби по храните, земеделието и горите). В тези служби има малък отдел, отговорен само за горите. По своята структура те наподобяват нашите областни служби по земеделие и гори. В Бавария са формирани 32 такива служби, подразделени на 340 участъка (ревири).

Да вземем за пример Службата по храните, земеделието и горите – Крумбах-Минделхайм, която управлява 10 участъка и отговаря за контрола и изпълнението на общественополезните функции върху площ от 68 000 ха гори, които представляват всички видове собственост. Основната тежест в дейността на Службата и участъците е върху общественополезните, а не върху контролните (в смисъла на охрана) функции.

По-подробно ще разгледаме един от участъците – „Пфафенхофен ан дер Рот“, който е с площ 3880 ха, разпределени по следните видове собственост: частни гори – 2200 ха, държавни – 880 ха, общински гори със собствени горски структури – 350 ха, общински гори, които се стопанисват по договор от лесовъда на участъка – 450 хектара.

За разлика от контролната служба по горите у нас (РДГ) в Бавария участъците имат право да сключват договори за управление на различните видове недържавни гори. Най-често от тази възможност се възползват общините с малки горски площи. Съгласно баварския Закон за горите всички общини – собственици на гори, са длъжни да назначат дипломиран лесовъд или да сключат договор за управление, независимо от размера на горския си имот, с някой от участъците или с местната горска кооперация. За стопанисването на споменатите 450 ха общински гори са сключени договори между участъка и съответните общини, в рамките на които участъковият лесовъд (инженер по горско стопанство) извършва маркиране на всички видове сечи, организация на дърводобивните и лесокултурните дейности, поддръжка на горската инфраструктура,

дейности по опазване на природната среда, подготовка на документи за кандидатстване за субсидии по различни програми и други. Единствено продажбата на добитата дървесина се извършва от горските кооперации или от самите собственици.

Съгласно ЗГ за всички общински и държавни гори трябва да има разработен план за стопанисване (ГСП) с валидност 20 години, като на десетата година се прави ревизия на плана. Това е плановият/оперативният документ, по който се извършва стопанисването на конкретните горски насаждения. Сравнени с нашите ГСП, плановете за стопанисване в Бавария са с доста по-малък обем, който за общините с малки горски площи (5 – 10 ха) може да бъде около 10 страници. В плана за стопанисване се съдържа информация за допустимите нива на ползване, които се базират на достоверни данни за запас и прираст. Тези стойности не са строго фиксирани и лесовъдите вземат решения спрямо реалната ситуация на терен, т.е. по способ на „маркиране по състояние“. Доста често в смърчови култури водещ фактор за вземане на лесовъдски решения е санитарното състояние и механичната устойчивост. При установени повреди от абиотичен (ветровали) или биотичен характер (най-често корояди) реакцията е мигновена и зависи единствено от техническата възможност за организация на дърводобива, а не от процедури за оценка на състоянието, издаване на разрешения и прочее. По този начин, от една страна, се ограничава възможността за каламитетно развитие, а от друга, не се допуска похабяване на дървесина.

За частните собственици на гори няма изискване за изработване на плана за стопанисване на горите. В тези гори решенията се вземат въз основа на традициите, разбиранията и подготовката на лесовъда. Личният ми опит показва, че въпреки това по-едри горовладелци (най-често от благороднически фамилии) разполагат с такива планове. Плановете за стопанисване на горите се изработват от частни бюра, които са специализирани в извършването на такива дейности.

Важен елемент от ежедневната работа на участъковия лесовъд е провеждането на консултации на частните собственици. Съгласно ЗГ всички дребни собственици на имоти с площ до 5 ха получават тази консултантска помощ безплатно, като тя включва дори и разработването на проекти за кандидатстване за субсидии, най-вече за залесителни дейности. Това играе голяма роля за постигане на една от главните лесовъдски цели – трансформацията на смърчовите култури.

Много интересна и различна спрямо България е процедурата за изработване и одобрение на проектите за кандидатстване за субсидии например за отгледни сечи в млади гори (с височина до 15 м), залесяване, оставяне на „острови на старостта“ и биотопни дървета и други. Проектите се разработват от лесовъдите, които обслужват съответните собственици, след което се предават за първоначална проверка на участъковия лесовъд, който ги препраща към съответната служба по храните, земеделието и горите. Тази служба издава окончателното одобрение, след което може да започне реализиране на конкретната дейност. В преобладаващата част от случаите проектите за субсидии се изработват

директно от участъковия лесовъд. Срокът за получаване на окончателното одобрение е до 3 седмици, но съм имал случай, когато това става и в рамките на 24 часа. Друга интересна подробност е, че обемът на такъв проект е около 6 – 7 страници, включително и картният материал. Както виждате, в Бавария системата за субсидиране на горското стопанство е изключително ефективна, финансово/времево щадяща и катализира извършването на важни за гората дейности, които в противен случай биха останали неизпълнени. В нито един етап от процедурата не се изисква или налага въвеждането на допълнителни консултантски фирми, които само биха усложнили цялата система.

Друга важна задача на участъковия лесовъд е контролирането на събирането на посевни материали. То се допуска само в семенните бази, като разрешението за това се издава от участъковия лесовъд след постъпила заявка (най-често от разсадниците) и съдържа определен краен срок.

Участъковият лесовъд е представителят на горската служба, който най-често контактува с местното население и всички други заинтересовани страни. Затова неговата компетентност, поведение, готовност за реакция и отзивчивост формират и представата на обществото за „горските“. За положителното отношение към лесовъдите допринася и фактът, че участъковият лесовъд активно прилага горска педагогика. Например в програмата на учениците от III клас в предмета „Родина“ са включени задължителни часове по гора и природа. Тези часове се водят от участъковия лесовъд по атрактивен начин, който изгражда трайни и правилни представи у децата за природата и лесовъдската професия. Участъковият лесовъд Михаел Майр потвърждава и отлична комуникация с всички други заинтересовани страни, в т.ч. и с представители на природозащитните организации. Според него разковничето е в това, че всички „по-деликатни“ дейности (например строеж на ветрогенератор в горския фонд) трябва да се обсъдят предварително и компетентно с местното население и природозащитните организации. Личните ми наблюдения съвпадат изцяло с тези констатации.

Любопитно би било да се добави, че персоналът на участъка се състои от един лесовъд. Веднъж или два пъти годишно по един практикант (студент, завършил семестриално) в рамките на 4 месеца се запознава с професията, като същевременно се подготвя и за държавен изпит.

Друг интересен факт е, че за 2021 г. няма нито едно установено нарушение за нелегално ползване на дървесина или кражба на обла дървесина от склад.

В заключение – дейността на участъковия лесовъд е насочена основно към изпълнение на общественно-полезните, а не на контролно-охранителните функции. Това се дължи на пословичния респект на германците към нормативните разпоредби и на икономическото положение на населението. В България обратното – основната дейност на лесовъдите от РДГ е свързана с изпълнението на контролните функции съгласно ЗГ. Преодоляването на дефицитите в общественно-полезните функции на „горските“ ще допринесе за повишаване на авторитета и подобряване на комуникацията на колегите с обществеността.

(Следва)

Сдружение на ловците и риболовците „Лебед“ – Бургас – между традицията и бъдещето

Късната есен ни съпътства със ситен дъжд и вятър, време, което не свързваме с морето, но натам сме се запътили по друга работа – да се запознаем с дейността на Сдружението на ловците и риболовците „Лебед“ – Бургас, което пази ловните традиции в този район вече 125 години.

Основано е през 1896 г. от французина Жозеф Бонал – почетен консул в града. На следващата година се създава Ловнострелческото дружество „Сокол“ и двете са обединени под това име с указ на княз Фердинанд. Дружеството става съучредител на националната ловна организация през 1898 година. Член на настоятелството на Ловнострелческото дружество дълги години е големият български композитор и капелмайстор на 24-и пехотен черноморски полк Георги Шагунов – автор на марша „Един завет“ и Марша на бургаските ловци. След демократичните промени Дружеството връща първоначалното си име „Лебед“ – разказва ни неговият ръководител Невен Каравасилев. Сегашният му председател Христо Тодоров е най-дълго ръководилият организацията – 5 мандата. И още един любопитен шрих от историята – прадядото на Невен – Георги Василев, е председател на Бургаското дружество в периода 1926 – 1930 година. Самият Невен се запалва по ловната тема, когато баща му го води като дете на световното ловно изложение ЕКСПО '81 в Пловдив. Учи в Механотехникума в Бургас, Института по машиностроене и електротехника – Бургас, задочно завършва Горския техникум във Велинград, междувременно вече е ловец, завършва и бакалавърска степен по социална педагогика в Шумен и магистратура по екология в Бургас. От 2007 г. е ръководител на СЛР „Лебед“, в чийто състав влизат 35 дружини, в които членуват общо 1670 ловци. Намира се на територията на 4 Държавни горски стопанства – Бургас, Ново Паничарево, Царево, Звездец, и 5 общини

Ръководителят на СЛР „Лебед“
Невен Каравасилев

– Бургас, Камено, Созопол, Приморско, Малко Търново. Общата площ на Сдружението е 106 000 ха, най-голямата дружина „Камено“ е близо 6000 ха, а най-малката – „Писменово“ – 1250 хектара.

Първата ни спирка е фазанарията „Черна гора“ край с. Маринка, където ни посреща ловният надзирател Георги Дойнов. Освен фазани тук се отглеждат и яребици, кеклик, полудива патица. Част от птиците се купуват от Сдружението, а друга част получават по Националната програма за разселване на дивеч за ловно-рибарските дружества. Птиците идват тук на 45-дневна възраст, доотглеждат се

и биват периодично разселвани в изградени временни волиери в ловно стопанските райони. Годишно се отглеждат за разселване около 800 фазана, 500 кеклика, 900 яребици, 1000 полудиви патици. Ежегодно птиците се подхранват с около 15 т концентриран фураж, а след разселването тази дейност се поема от ловните дружини.

Голям проблем за дребния дивеч са хищниците, чиято популация бързо нараства, а друга причина за намаляването и дори изчезването на някои видове като кеклика от Бургаския регион е унищожаването на хабитатите, комасираното земеделие и засяването на неподходящи култури. От голямо значение е да бъдат запазени синорите между големите ниви, където дивечът да намира укритие и храна. „През 2010 г. отстрелвахме 68 000 пъдпъдка на сезон, през 2021 г. – 6000, а причината е в унищожаването на местообитанията и храната им. Пъдпъдъкът се храни с плевели, които вече ги няма заради хербицидите – обяснява ръководителят на Сдружението. – Не можем да осъществяваме основните си дейности, защото земята вече навсякъде се обработва или почиства за пасища заради европей-

Фазанария „Черна гора“ – с. Маринка

Ловно стрелбище „Черна гора“ –
с. Маринка

ските субсидии. Огромен проблем са електропастирите в предоставените ловностопански райони, които заграждат големи територии и възпрепятстват преминаването на дивеча по неговите естествени пътеки, и така го принуждават да напусне района. Необходима е законова рамка, която да гарантира запазването на местообитанията и създаването на нови – смята Невен Каравасилев.

Пътуваме към втория обект. На ловно стрелбище „Черна гора“ в момента е тихо, но по принцип тук кипи активна дейност – провеждат се курсове с теоретична и практическа подготовка за придобиване на право на лов и подборен отстрел. Комплексът разполага с комбиниран модул за стрелба на олимпийските дисциплини „скийт“ и „трап“. Оттук започват първите турнири по спортинг на Националното ловно-рибарско сдружение, както и националните турнири по бягащ глиган.

И в друго „Лебед“ е пионер – в Сдружението се провежда първият турнир за ловци с кучета, работещи със стойка по правилника на турнира „Свети Хуберт“, при това на горски бекас.

На територията на Сдружението на брега на язовир „Мандра“ край Бургас на площ 100 ха се намира и първият в България регистриран през 2009 г. полигон за обучение на ловни кучета за работа със стойка. Отправляме се именно към него – най-големият по площ в страната и най-продуктивният водоем на Балканския полуостров – почти няма вид от българската ихтиофауна, който да не се среща тук, заради богатата хранителна база, топли и плитки води.

Язовир „Мандра“
край Бургас

Трофеи от вълк, чакал и сръндак,
отстреляни от членове на Сдружението

Допреди 6 години язовирът е бил със статут на крайморско езеро. От „Лебед“ успяват буквално да се преборят да променят статута му на язовир, за да бъде разрешена стопанската дейност и Сдружението да се грижи за рибния ресурс,

но не получават това разрешение и сега водоемът е безстопанствен, а браконьерите унищожават рибното богатство. „Затова е необходимо да се направят промени в Закона за рибарството и аквакултурите, като се премахне ограничението за членска маса на дружествата, което в момента е минимум 500 членове с риболовни билети, за да имат право да управляват рибен ресурс, да се въведе конкурсно начало и планове за управление. Необходимо е и радикална промяна в частта за любителския риболов“ – обяснява Невен Каравасилев. Сред плановете на Сдружението остава неосъществено и провеждането на световно първенство по риболов в сладки водоеми, от което страната ни би спечелила не само популярност.

Огромна проблем съществува и в поддържан резерват „Атанасовско езеро“, създаден за опазване на редки и изчезващи в страната и Европа гнездящи прелетни и зимувачи птици, които в момента биват унищожавани от драстично нарастващата популация на хищници на територията му, особено чакал. „Спешно е необходимо приемането на новия план за управление,

Гергьовски парад на членовете на Дружеството, 1929 и 2018 г.

Ловният дом на Дружеството в Бургас, 1928 г.

за да се вземат нужните мерки. Неколкократно от Сдружението предлагаме помощ за групово ловуване на хищници, но в последните години сме възпрепятствани от затревяването с висока растителност, ловците ги е страх от злопулука и резерватът стана естествен развъдник на хищника – споделя ръководителят на СЛР „Лебед“. А решението вижда в приемането на изцяло нов Закон за лова и опазване на дивеча, където да е уредено предоставянето за стопанисване на съответните защитени територии с план за управление на ловните дружества и местните инициативни групи, като държавата възлага задачи и осъществява контрол по изпълнението им. Такава е и европейската практика. На местно ниво Сдружението е в много добро сътрудничество с Българското дружество за защита на птиците

и Българската фондация „Биоразнообразие“, с които са създали Асоциация на природозащитните организации.

Необходима е промяна, според членовете на Сдружението, и в сроковете за ловуване на дивеча, за да се намали натискът върху него. Например бекасът вместо от втората събота на август да се ловува от 1 октомври. Гъската – вместо от 1 октомври да е разрешена за лов от 1 декември. Предложението за зеленоглавата патица е дружества, които я разселват в количества над 500 броя годишно, да имат право да ловуват до края на февруари, а не както сега – до 31 януари.

По отношение на стопанисването на дивеча от Сдружението имат и с какво да се похвалят. Регионът се слави с трофеите от дива свиня. На всеки 2 – 3 години тук са добивани капитални тофеи с над

130 т. по СИС. На територията на „Лебед“ са отстреляни вторият и четвъртият по големина български трофеи от дива свиня – съответно със 150.30 и 146 т. по СИС. Сдружението е сред първите по отстрел на хищници – по около 1300 чакала годишно. Условията са много подходящи за развитието му и популацията много бързо нараства в региона. Популацията на вълка в Странджа също е много устойчива, а годишният отстрел на територията на РДГ – Бургас, е около 25 – 30 животни. „През последните 10 години сръндакът при нас започна да остарява, което е сигурен белег, че се стопанисва правилно“ – обяснява Невен Каравасилев.

Съхранили традициите на ловната организация, от СЛР „Лебед“ гледат към бъдещето с очакване за необходимата промяна в нормативната уредба и в нравите. „Постепенно дигитализацията измества интереса към бивакуването в гората и ходенето на лов. Новите технологии убиват романтиката на лова. Няма го момента на надхитряне на дивеча. Американците стимулират архаичните форми на лов с удължаване на ловния сезон за лък, арбалет и предногълнещо оръжие, а ние точно обратното – от едноцевката преминахме на автоматични оръжия и уреди за нощно виждане. Искаме да продължим да спазваме традициите, да бъдем отговорни за това, което ще оставим след нас, но затова е необходима и работа с децата и младите хора. За да осъществим промяната, трябва да започнем от самите себе си“ – убеден е Невен Каравасилев.

Юлия СЪБЧЕВА

Какво да почерпим от съвременните методи на сеч и извоз в Средна Европа

Проф. д.н. Сотир ГЛУШКОВ, инж. Димитър БОЯДЖИЕВ – Институт за гората – БАН

Цената на дървесината в страните от Средна Европа – Германия, Австрия и Швейцария, постоянно расте, но въпреки това пазарът остава ненаситен. Неотдавна германският всекидневник „Süddeutsche Zeitung“ съобщи, че цената на бичените материали в Германия се е удвоила през последната година. От друга страна, потреблението на дървесина за енергийни нужди също се увеличава, което води до нуждата от усвояване на дървесни запаси, намиращи се на трудни за работа терени, където през последните години поради икономически съображения не са водени сечи. В цялата логистична верига – от насаждението до преработвателните предприятия и топлоцентралите, дърводобивът и транспортът на суровината си остават важен икономически фактор, определящ цената на дървесината. Това принуждава специалистите в дърводобива да използват целия наличен потенциал за повишаване на ефективността на труда. Условието налагат внедряването на съвременна високопроизводителна техника и технология за добив на дървесина на ниска цена, която да се предлага на европейския пазар.

Ще представим няколко примера за машини и технологии за дърводобив на стръмни терени, които са се утвърдили в последното десетилетие и са най-актуални към момента. Демонстрирани са пет метода на работа, които са приети като оптимални за стръмните склонове. При всеки метод са анализирани трудностите и

особеностите. Дърводобивните ни компании са запознати със ситуацията в горите на ЕС, където постоянно се внедряват иновативни техники и технологии, и също са се насочили по този път на развитие.

1. Метод на сеч и извоз на дървета с корони от мобилна въжена линия и обработка с кран-процесор на камионен път

По този метод може успешно да се проведе отгледна сеч чрез повалянето на дърветата под формата на рибена кост към трасето на линията с моторен трион от секач. Закачането и управлението на вагона по време на подвоза и извоза се извършва от чокерист, който формира товара. С въжената линия се извозват цели дървета с корони до камионен път, където с кран-процесор се извършва кастрене и разкрояване на сортиментите (сн. 1 а и б).

Методът е изключително щадящ за дървостойките и за стръмния терен, където наклонът може да превишава 80 %. Системата от двете машини позволява добива на средна до едра дървесина. Мобилната въжена линия може да бъде монтирана на ремарке или на трактор. Процесорът е монтиран на стрелата на колесен или верижен багер. Извозът е нагоре или надолу по въженото трасе с дължина до 500 метра.

Складирането на сортиментите се извършва на временен склад – камионен път, а оттам се натоварват на сортиментовозите.

Особености:

- Технологията е подходяща за стопанисване на защитени гори според принципите на устойчивото лесовъдство.
- Технологията позволява работа на много стръмни терени без налична мрежа от камионни пътища. Достатъчни са тракторни (машинни) пътища, които имат връзка с камионни пътища от републиканската пътна мрежа.
- При извозването на дървесината на тези терени се формират малки по обем товари за вагона, което снижава производителността на труда.
- Много едрите дървета като ела и бук трябва да се обработват в насаждението ръчно с моторен трион и да се извозват като сортименти.

Този метод на сеч и извоз може да бъде приложен в гори със специално предназначение (защитни, курортни и др.).

2. Метод на сеч и извоз на сортименти, добити на място от харвестър, на базата на „крачещ багер“ на терени с ниска товароносимост, извоз с мобилна въжена линия до камионен път

Харвестърът „Menzi-Muck“ със своята относително малка маса е подходяща машина за отгледни сечи на почви с малка товаро-

1 (а)

С въжена линия „Valentini – 400“ се извозват цели дървета до камионен път (а), където кастренето и разкрояването на сортименти се извършва с кран-процесор „Woody H 60“, монтиран на колесен багер „Doosan“ (б)

1 (б)

Харвестър „Menzi-Muck“ с монтирана процесорна глава „Woody H 50“ провежда отгледна сеч на стръмен терен

носимост (сн. 2). Наклонът на терена е в границите на 40 – 60 %. С него може да се провежда добив на сортименти в насаждение с дребна до средна дървесина и равномерен строеж със среден обем на едно дърво от 0.5 куб. метра. Методът на работа е поваляне и обработка с харвестър „Menzi-Muck“, като един работник ръчно повала по-далечни дървета с моторен трион и ги насочва към харвестъра. Последващият извоз е с мобилната въжена линия, монтирана върху товарен автомобил на камионен път. Извозът е нагоре и надолу по трасета с дължина 250 – 400 метра.

Сортиментите се транспортират със сортиментовоз към клиента.

Особености:

- Крачещият харвестър освобождава трасето за въжената линия. На обратния път оформя странични линии за подвоз „на ребена кост“ към трасето. От междинните зони между две трасета работник с моторен трион насочва с поваляне дърветата към харвестъра.

- Производителността на харвестъра е около 8.8 м³ за машинен работен час (МРЧ).

- При извоза по въже е достигната производителност 9 м³ за МРЧ, въпреки малкия единичен обем на средния сортимент (под 0.2 м³). Добрият резултат се получава от високата концентрация на дървесината по трасето и допълнително насочената от междинните зони между трасетата.

- Общата ширина на обработваната ивица е 10 – 20 м (трасе и странични ленти). Така повредите по оставащата дървостой са минимални, а горската почва получава достатъчно светлина и топлина за появата на втори етаж от дървета.

- Общите разходи са високи, но методът е екологосъобразен, тъй като младото насаждение се осветлява, а извозът с въжена линия е щадящ.

- Извозът надолу с въжена линия на дървета с корони на стръмен терен полуподвесно е проблемен и опасен. Именно затова са избрани сортименти, които могат да се извозват изцяло по въздушен път (подвесно). Малкият единичен обем на сортиментите налага механизизирана обработка в насаждението, което дава по-малко разходи за един кубичен метър.

- Поради ниската товароносимост на почвата в насаждението при използване на колесен или верижен харвестър се очакват значителни повреди и опасност от ерозия. Заради относително малката маса на избрания крачещ багер „Menzi-Muck“ с окачена на стрелата харвестърна глава „Woody H 50“ повредите по почвата са сведени до минимум.

3. Комплексен метод за сеч и извоз на дървета с корони от комбинирана мобилна въжена линия с процесор (планински харвестър) и балиране на отпадната биомаса

С този метод може успешно да се проведе отгледна сеч чрез повалянето на дърветата под формата на ребена кост към трасето на линията с моторен трион от секач. Закачането и управлението на вагона по време на подвоза се извършва от чокериста, който също пренася куката до формирания товар. Първият етап е извоз от сечището на дървета с корони от комбинирана мобилна въжена линия с процесор, която ги окастря и разкроява на камионен път. Извозът е от трасета с дължина до 500 м (сн. 3). Наклонът на терена е над 60 %, насажденията могат да бъдат от зрял дървостой – смърч и ела, при среден обем на едно дърво 1.9 м³.

При втория етап след усвояването на дървесината от обекта минава машина за балиране и връзване на снопи от енергийна дървесина от работните стоянки на въжена линия (сн. 4).

Комбинирана мобилна въжена линия (планински харвестър) „Syncrofalke 3t“, монтирана върху базовото шаси на товарен автомобил „Iveco“ и процесор „Woody H60“, монтиран на стрелата на кран

Работната площадка е разположена на камионния път, което позволява преминаване на сортиментовоз. Натоварването е директно и следва транспорт към клиента. Извозът е възможен нагоре и надолу. Общите разходи за сеч и извоз са малки, тъй като допълнителният транспорт към временен склад отпада.

Методът на работа включва поваляне с моторен трион, извоз и обработка с комбинираната мобилна въжена линия с процесор. Последващият транспорт е със сортиментовоз към клиента.

Особености:

Идеалните предпоставки за приложение на мобилна въжена линия с процесор са:

- Голямо количество на общия добив, висок клас на възраст на насаждението, съществуваща пътна мрежа, дълги трасета.

- Производителността на системата достига до 17 м³/МРЧ.

- Минималният добив за рационално приложение на „планински харвестър“ се приема до 200 м³ на едно трасе.

- Различните разходи на едно трасе се обуславят от

4 (a)

4 (б)

Машината за връзване на снопи от енергийна дървесина на камионен път е монтирана на шасито на форвардер „Timberjack“ (а), което решава проблема с голямото количество клонове и вършина от процесора. Извоз на балираните снопи с форвардер „Timberjack“ (б)

дължината на трасето, от добива и от възможностите за директно товарене на сортиментовоз. Когато мобилната машина е така установена на стоянката, че да позволява товарене и преминване на сортиментовоза (не е нужно изтегляне към временен склад), разходите за извоз са по-ниски.

● Трасетата са на отстояние 20 м едно от друго. Дърветата за сеч са маркирани на всяко второ трасе. Ивиците за сеч са широки 20 метра. Странично се оформят извозни линии (тесни просеки) „на рибена кост“ към трасето. Целта е да се подготвят условия за естественото възобновяване чрез увеличаване на светлината и топлината към почвата (например при студен северен склон). При следващия етап от възобновителната сеч въжените трасета ще бъдат между сегашните линии и вече появилите се фиданки ще бъдат опазени.

Машина за балиране и връзване на снопи дървесина от клонове и вършина, предназначена за енергийни цели

За преработка на окастрените от процесора клонове, годни за горене, се използва машина за връзване на снопи (бали), съоръжена върху каросерия на товарен автомобил или на форвардер. Размерите на снопа са: дължина – 3 м, диаметър – 0.70 м, и обем на снопа – 1.15 пространствен кубик.

Особености:

● Машината решава проблема с недостига на място до процесора и мобилната машина и най-вече фитосанитарния проблем, който може да доведе до рискова ситуация. Технологията за балиране е важен елемент от енергийната верига и може да се прилага винаги, когато се налага превоз на сравнително дълги разсто-

яния от планински райони до големи населени места. Обемът на снопите е по-малък, отколкото аналогичното количество чипс.

● Снопите могат лесно да се складират и бързо изсъхват до 40 % влажност.

4. Универсален метод за извоз на сортименти и дървета с корони между два етажно разположени пътя. Обработка от колесен харвестър, мобилна въжена линия със самоходна вагонетка

При този метод наклонът на терена може да варира от 20 до 70 %. Производителността в зрял смесен дървостой (80 % иглолистни и 20 % широколистни) е значително по-висока спрямо другите методи.

Поради високата концентрация на добитите сортименти от харвестъра (сн. 5) въжената линия със самоходна вагонетка позволява голяма производителност. Извозът към временен склад се извършва от форвардер или с трактор и сортиментно ремарке с кран. Общият добив на хектар може да достигне до 245 м³ при среден обем на едно дърво – 2.0 куб. метра.

Вариант 1:

Извоз на дървета с корони. Поваляне с ръчен моторен трион. До 75 % от дървесината може да се обработи ръчно с моторен трион на разтоварната площадка, останалата – с харвестъра в сечището. Извозът е нагоре и надолу при средна дължина на трасетата до 250 метра. Общият добив по този метод е над 300 м³ на хектар.

Вариант 2:

Извоз на сортименти. Колесен харвестър „CAT 580 В“ и вагонетка „Woodliner“ (сн. 6). Поваляне и обработка

5

Самонивелиращ се колесен харвестър „CAT 580 В“ с окачване тип „бъги“ за работа на наклонени терени

6

Извоз със самоходен вагон „Woodliner“, задвижван от вграден в него двигател

с харвестър. Извозът е надолу с въжена линия и вагон „Woodliner“. Сортиране и извоз към временен склад с форвардер или трактор и ремарке с кран. Извозът е надолу по трасета с дължина до 500 метра.

Особености:

- Поради стръмния терен (вариант 1) дървесината е отсечена с моторен трион и извозена нагоре като дървета с корони. На разтоварна площадка е обработена с моторен трион и отчасти с харвестър. Дърветата в насаждението се повалят с насочване от секач-мотористите.

- Поради по-малкия наклон (вариант 2) е използван колесен харвестър „CAT 580 В“. Със своето окачване тип „бъги“ той показва добра проходимост и стабилизиране (хоризонтиране) на стръмни терени по и напречно на склона. Освен с лебедка 12t харвестърът е оборудван и с верижни тракове.

- Дневната производителност на харвестъра възлиза на 31 м³, което за трудните условия е добро постижение. Благоприятните фактори за повишаване на производителността са: висока единична маса и голям общ добив, като специалното окачване на харвестъра и опитът на оператора са предимство.

- Производителността при извоза с „Woodliner“ при дърветата с корони е 11.1 м³/МРЧ, а при сортиментите – 15.8 м³/МРЧ.

- При разположение на сечища между два камионни пътя би могло като алтернатива да се приложи извоз нагоре на дървета с корони посредством въжена линия с процесор. Според специалистите в случая общите разходи биха били същите.

5. Напълно механизирани метод за добив на дървесина с харвестър и форвардер с допълнително монтирани тракционни лебедки

Област на приложение: Отгледни и възобновителни сечи на стръмни терени в граничната област на проходимост на горските трактори и въжените линии. Максималният наклон, позволяващ движение на горска техника, е в зависимост от състоянието на почвата и горската машина. Дори и без използваната тракционна лебедка машините трябва да могат да заемат стабилна позиция при пълно натоварване, без да се плъзгат и да увреждат почвата. Наклонът в насаждението е между 40 и 55 %.

Описание на метода: Харвестърът, снабден с тракционна лебедка (сн. 7), се движи надолу по просеките, извършва сечта и първичната обработка на дървесината. Разстоянието между две просеки е колкото два пъти дължината на стрелата на крана. Разстоянието може да се увеличи, ако в междинната зона се предприеме насочено поваляне с моторен трион. Извозът се осъществява с форвардер – също снабден с тракционна лебедка (сн. 8).

Особености: Сечта е проведена с колесен харвестър, допълнително оборудван с тракционна (ходова) лебедка, монтирана отпред на машината. За извоза е използван форвардер с фабрично монтирана тракционна лебедка между кабината и каросерията на машината. Въжето на тракционната лебедка се закрепва към дърво или група дървета в горната част на просеката. Водачът на машината установява желаната съпротивителна сила на лебедката, която се запазва автоматично, и машината е обезопасена при движението надолу по склона. Подпомагането с лебедката допринася за намаляване на „приплъзването“ на колелата и така се редуцират повредите по почвата и приземната растителност. При тази система намалява и потребността от излишно „маневриране“. Барабанът на

Напълно механизирани дърводобив на стръмен склон – харвестър „John Deere“ с допълнително монтирана тракционна лебедка

Безопасен извоз на стръмен терен с форвардер „Valmet“, снабден с тракционна лебедка

лебедката подбира 250 м въже с диаметър 16 милиметра.

Представихме различни дърводобивни методи и системи от машини – някои от които са иновативни конструкции. При избора на машините на първо място се поставя въпросът за пригодността на техниката към местните планински условия, към лесовъдните цели и безопасността на персонала. Особено впечатляващи са високата степен на механизация и новаторските решения, които се използват за дърводобив във високите планини днес.

Оптималният метод за работа не винаги е най-евтиният. Освен разходите трябва да се отчитат и ред други фактори, които да дадат отговор на някои въпроси.

На сегашния етап от развитие на нашето горско стопанство според нас най-перспективен е първият метод – съчетание на въжена линия, навесен вариант на трактор и колесен багер с процесор, поради факта, че в нашите гори пътищата се основно тракторни. Двете машини са с малка маса и могат свободно да се придвижват по тези пътища, които понякога са тесни и стръмни. Но там, където има стабилизирана пътна мрежа от камионни пътища, най-удачно е приложението на третия метод – с комбинираната машина (планински харвестър). Когато липсват камионни пътища, но концентрацията на дървесина е висока, тези пътища се разширяват, планират и стабилизират, за да се проведе бързо добивът. Като пример може да се посочи усвояването на дървесината от ветровалните зони над Смолян през последните години с комбинирани машини.

На лесовъдската колегия е известно, че от доста време се чувства остър недостиг на работна ръка в горите. Добивът с моторни триони и извозът с животинска тяга остава в историята, а на негово място идва високопроизводителният машинен добив на дървесината.

Първи стъпки за биологична борба с ендотиев рак по обикновения кестен

Спорокарпи на *Cryphonectria parasitica*

Внасяне на хиповирулентен щам около некротична рана

Обикновеният кестен в България се среща предимно в Югозападна България. Култури от вида са залесени в различни райони на страната, но общото между всичките местообитания на кестена е наличието на суховършии, повреди по кората, листата и други части на дърветата, причинени от болестта ендотиев рак. Поради тази причина беше извършено проучване от екип от Института за гората – БАН, за възможностите за справяне с болестта и оздравяване на кестеновите гори в страната.

Болестта ендотиев рак по кестена е открита първоначално в САЩ през 1904 г., а през 1938 г. вече е установена и в Европа. Причинител е торбестата гъба *Cryphonectria parasitica*. Тя бързо унищожава горите от американски кестен в Северна Америка. В Европа засяга всички кестенови гори от Средиземноморския регион, като действието ѝ не е така разрушително, както в САЩ, но все пак е много агресивно. В България болестта прониква през 80-те, но е установена в началото на 90-те години на XX век.

Обследваните гори са в планините Беласица, Огражден, Рила, Пирин, Западна Стара планина и Източни Родопи, като в Огражден и Рила болестта се съобщава за първи път. Във всички изследвани насаждения заболяването е установено на терен по характерните

симптоми и е потвърдено с лабораторни анализи.

Торбестата гъба *Cryphonectria parasitica* има два щамове – вирулентен (силнопатогенен) и хиповирулентен (слабопатогенен). Вирулентният щам на гъбата е причинител на некротични рани по стъблата, суховършии, обезлистване, а в по-лошите случаи – и загиване на дървото. Този щам най-често се наблюдава в оранжев цвят и с плодни структури на гъбата. В Европа са известни 64 типа вирулентни щамове, а на Балканския полуостров най-разпространените са 6. При направеното проучване в България беше установено, че масово се разпространява тип 1, а в локални насаждения – 3.

Установено е, че слабопатогенният щам действа потискащо на силнопатогенния и не позволява развитие на болестта. Заразяването с хиповирулентен щам на гъбата е единственият установен метод за справяне с болестта. При наличие на хиповирулентен щам се наблюдават затваряне на раните по стъблото и спиране на обезлистването на дървото. Цветът на този щам е бял и няма плодни структури.

Използването на слабопатогенен щам в биологичната борба с ендотиевия рак по кестена е дало добри резултати в Гърция и Северна Македония, където има излекувани кестенови гори. Тъй като те се намират до границата с България, бяха обследвани пограничните кестенови гори в Беласица и Огражден и се установи, че там слабопатогенният щам е навлязъл по естествен път и е започнало оздравяване на горите. За да се засили ефектът на оздравяване, за първи път у нас е направен опит за биологична борба чрез изкуствено внасяне на хиповирулентен щам в района на Брежани – на територията на ДГС – Симитли, и на Беласица – ДГС – Петрич. Месец след това е установено, че опитът е успешен и от тези дървета се реизолира слабопатогенният щам.

Тези резултати дават оптимизъм за бъдещето на обикновения кестен в България и при продължителни внасяния на слабопатогенен щам във всички кестенови насаждения и естествени гори можем да се надяваме на пълното им оздравяване.

Добрият пример е Гърция, където оздравяването на кестеновите гори е национална политика, а учени, лесовъди, техници и всички хора от горския сектор впрегнаха сили за възстановяване на горите си.

Проучването е разработено от екипа на Научно-структурното звено „Горска ентомология, фитопатология и ловна фауна“ от Института за гората – БАН, със съдействието на ръководителите и служителите на Държавните горски стопанства в Симитли, Петрич, Кирково и Крумовград, УОГС – Петрохан, инж. д-р Петя Матева – главен експерт в отдел „Стопанисване на горските територии“ в ИАГ, и инж. Дамян Дамянов – директор на ЮЗДП – Благоевград.

Д-р Ева ФИЛИПОВА

Wood-Mizer представя нов двувалов многолистов циркуляр MR 200

Wood-Mizer пуска на пазара нов промишлен многолистов циркуляр – универсална високоефективна машина с два вала, всеки с до 12 циркуляра и капацитет да реже дървесина с дебелина до 200 милиметра

Wood-Mizer®
from forest to final form

Двуваловият многолистов циркуляр MR 200 е проектиран за големи дървопреработватели, които искат да обработват призми в дъски. Той има два вала, задвижвани от двигатели с мощност от 15 до 30 kW в зависимост от производствените нужди. Всеки вал е снабден с до 12 циркулярни триона с диаметър от 200 до 350 милиметра. Системата за подаване разполага със здрава модулна маса. Добавянето на повече от тези модулни секции към плота за подаване позволява да се обработват по-дълги призми. Минималната дължина на призмата е 700 мм – по-малка от тази на подобни машини на конкуренти. Задвижваните подаващи ролки, разположени близо до трионите, позволяват да се подават толкова къси призми. Общо има 8 подаващи ролки – 6 долни и 2 горни, като 4 са точно пред и 4 – зад трионите. С помощта на лазерни показатели, предлагани като опция, операторът на MR 200 позиционира призмата върху подаващия плот и лесно избутва призмата, докато не бъде прихваната от подаващите ролки. Интуитивният контролен панел може да бъде поставен на удобно място за оператора. Освен индивидуалното управление на двигателите конзолата разполага и с амперметър за измерване на натоварването на валовите и регулатор на

скоростта на подаване до 15 м в минута.

Препоръчваме инсталиране на електронен регулатор на скоростта на подаване, предлаган като опция, който следи натоварването и ако се надвиши оптималната стойност, той автоматично забавя подаването на материала. Друга полезна опция е вградената дробилка за стъргодини, задвижвана от двигател с мощност 5.5 kW.

И двата вала на MR 200 са лесно регулируеми по височина един спрямо друг и системата за подаване. Тази функция позволява валовите да бъдат настроени на оптималната височина за обработвания материал. Това позволява да се използва оптималният диаметър на триона, което, от своя страна, оптимизира консумацията на енергия и натоварването на машината. Ако производството работи главно с определена дебелина, например 140 мм, има смисъл да се монтират триони с по-малък диаметър. Колкото по-малък е циркулярът, толкова по-тънък е разрезът и по-ниско натоварването на двигателите, което означава, че има възможност да се увеличи рангеманът, да се спести енергия и да се удължи животът на машината.

Освен това машината има винт за фина настройка на горния вал. Това позволява горните и долните триони да бъдат изместени така, че да режат в една и съща линия. Препоръчваме да направите пробно рязане и след това да използвате този винт, за да регулирате положението на горния вал, така че както горните, така и долните триони да се настройват перфектно. Тогава MR 200 произвежда дървен материал от най-високо качество, с гладка повърхност, която не съдържа никакви неравности, където трионите се срещат.

Двуваловият многолистов циркуляр на Wood-Mizer MR 200 е компактна машина и има ниски нива на шум.

Опитът на дървопреработватели, работещи с тези машини, показва, че производителността на MR 200 може да достигне до 10 м³ на час работа.

За повече информация посетете www.woodmizer.bg, или се свържете с местния представител на Wood-Mizer.

Екотехпродукт ООД
София 1186
ул. „Стар Лозенски път“ 38
office@ecotechproduct.com
тел./факс: 02 / 979 17 10
тел: 089 913 31 17
www.woodmizer.bg

Стената, която обединява

Ще спре ли Великата зелена стена настъплението на пустинята на юг

Колко амбиция, смелост и инвестиции са необходими, за да се опълчи човечеството на климатичните промени? Отговор на този въпрос дава проектът „Великата зелена стена“ (Great Green Wall) в Африка. По експертна оценка 33 млрд. долара ще струва залесяването на зеления пояс, който ще пресече Черния континент от Сенегал до Джибути и ще спре настъплението на Сахара към Сахел – саваната, която дели пясъците на пустинята от плодородния Юг. Мащабната инициатива обхваща територията на 11 страни – от Африканския рог на изток до Атлантическия бряг на запад: Сенегал, Мавритания, Мали, Буркина Фасо, Нигер, Нигерия, Чад, Судан, Еритрея, Етиопия и Джибути. Впоследствие подкрепя за проекта заявяват още десет – Сомалия, Египет, Либия, Тунис, Алжир, Бенин, Кабо Верде, Камерун, Гана и Гамбия. След завършването ѝ през 2030 г. Зелената стена ще бъде най-голямата жива структура на Земята и едно от съвременните чудеса на света.

Спасяването на Сахел

Идеята за създаването на 8000-километровата бариера с широчина 15 км получава подкрепата на Африканския съюз – организацията, която обединява 55 държави на континента, на годишната среща през 2007 година. Изпълнението на мащабния проект започва през същата година. Той е насочен към един от най-критичните от гледна точка на климатичните промени райони, непрекъснато разтърсван от политически и военни конфликти. Според прогнози средната дневна температура в Сахел ще се повиши с осем градуса до края на века. Регионът изпитва недостиг на вода на всеки две години, вместо на десет, според типичния цикъл. 46 % от територията на Сахел е неизползваема заради горещия климат и сушата, ерозията на почвата и човешката дейност, което застрашава поминъка на близо две трети от населението на континента. Очаква се то да нарасне до 340 млн. до 2050 г., а 90 % от него да живее в селските райони. Сушата и гладът ще накарат милиони хора да мигрират в търсене на доходи и препитание – се посочва в доклад на Програмата на ООН за околна среда (UNEP).

Мащабният проект цели да възстанови 150 млн. ха деградирани земи и така да подобри живота и здравето на сегашните 250 млн. жители, да намали емисиите на въглероден диоксид с 250 млн. (метрични) тона, да спре тероризма и да сложи край на миграцията и бедността със създаване на 10 млн. зелени работни мес-

та, да повиши продоволствената сигурност и не на последно място да запази биологичното разнообразие на Сахел. Фокусът е поставен върху традиционното селско стопанство, устойчивото земеползване и прилагането на местни земеделски техники. „Великата зелена стена е първият флагман на Десетилетието на ООН за възстановяване на екосистемите (2021 – 2030 г.). Инициативата няма да промени съдбата на Сахел за една нощ, но ще се превърне в стимул за зелен растеж, който носи инвестиции, повишава продоволствената сигурност, създава работни места и посява семената на мира“, подчертава Съзън Гарднър – директор на отдел „Екосистеми“ на Програмата на ООН за околна среда. Инициативата е подкрепена от Африканския съюз, Глобалния екологичен фонд (GEF), Организацията по прехрана и земеделие на ООН (FAO), Конвенцията на ООН за борба с опустиняването (UNCCD), Международния съюз за опазване на природата (IUCN-PACO), Световната банка и други 10 агенции на ООН и банки за развитие.

Лагерът на скептиците

За 14-те години от началото на проекта 16 % от територията на Сахел е възстановена, населението ѝ се радва на стабилност, продоволствена сигурност и 90 млн. долара приходи. Разкрити са 350 000 нови работни места. Според последния мониторингов доклад обаче инициативата изостава с 10 години, като

Грандиозният проект е насочен към местните селски общности, в които най-активни са жените

досега са изпълнени само 4 % от целевите задачи. Заключение на анализаторите е, че за постигането на крайната цел трябва да се залесяват два пъти повече терени годишно, като инвестициите се изчисляват на 4.3 млрд. долара за всяка година до 2030-а.

Напредъкът варира в отделните страни. Етиопия, която започна кампанията по-рано от останалите държави в региона, е водеща със залесени 5.5 млрд. фиданки върху 151 000 ха площ. Буркина Фасо и Чад получават по-голяма финансова подкрепа, но резултатите са различни – докато първата е залесила 16.6 млн. дръвчета, втората – само 1.1 милиона.

Забавянето налива вода в мелницата на скептиците. Един от тях е Марк Лоук – заместник-секретар по хуманитарните въпроси на ООН, според когото Сахел е „канарче във въглищна мина“ по отношение на климата. Преди време той остро разкритикува „напълно неадекватните“ усилия по този начин да се помогне на населението на Сахел да се адаптира към глобалното затопляне.

Всъщност никой не е обещавал да стане лесно. Печална слава на региона носят нарастващото екстремистко насилие, драстичното нарушаване на правата на човека и политическата нестабилност, които прогонват от домовете им десетки милиони хора. Тя се засилва след 2012 г., когато ислямисти и местни сепаратистки племена поемат контрола над голяма част от Северно Мали. Осемгодишната кампания, водена от френски войски, разполагането на американски специални сили, огромната помощ за местните военни и миротворческата операция на ООН за 1 млрд. долара не отслабват мощта на джихадисти и местни клетки на ИДИЛ. На този фон 13.4 млн. души все още се нуждаят от хуманитарна помощ в граничните райони на Буркина Фасо, Мали и Нигер, пострадали от проливните дъждове преди година.

Освен политическата и социалната несигурност в региона като причина за забавянето на проекта се посочва неуместният избор на семена, посадъчен материал и разсад. Някои учени са скептични към създаването на стена от дървета, която едва ли ще оцелее в екстремните условия на Сахел. Те са против използването на леснодостъпни, бързорастящи видове, които не са местни, като евкалипт и бор. Лошо приспособените фиданки изсъхват или стават инвазивни на плевели. В най-добрия случай те изтлас-

кват местните видове и изсмукват оскъдната вода. Други пък са на мнение, че фокусът трябва да е към разширяването на пасищата, а не в залесяването с видове като пустинна фурма (*Balanites aegyptiaca*), някои сортове акация (*Acacia senegal*, *Acacia seyal*) и хиноп (*Ziziphus mauritiana*). Според тях по-голяма е политическата подкрепа за инвестиции за възстановяване на почвата и управление на водите, отколкото за залесяване на неподходящи дървесни видове в отдалечени и слабо населени територии. „Наблюдаваме пропаст там, където акцентът е върху числата, а не върху качеството“, казва Иън Доусън – учен от Международния център за изследвания в агролесовъдството. Мнението му е подкрепено от Елвис Пол Тангем, който координира инициативата от името на Африканския съюз. Той счита, че обещанията за залесяване на огромен брой дървета на ниска цена – например 1 долар за разсад, могат да отвлечат вниманието от истинското предизвикателство. „Можете да засадите дърво за 1 долар, но не можете да го отгледате на тази цена“, казва той.

През последните години проучвания на еколози, икономисти и учени сочат, че много проекти в горите по света са обречени на провал, защото не е подходящо адекватно към основните социални и екологични проблеми. Като голяма грешка се изтъква липсата на диалог с местните общности, от които зависи оцеляването на фиданките. „Друг основен проблем е как да проследим изпълнението на проекта, тъй като не съществува добра система за контрол и оценка. Така не знаем къде отиват и за какво се използват парите“, признава Салва Бабах – анализатор в „Климатекос“ (Climatekos) – мултинационална фирма, автор на доклада.

Нова надежда

Проектът получи нов тласък в началото на 2021 г. на срещата на върха за биологичното разнообразие „Една планета“, на която френският президент Еманюел Макрон обеща допълнителна подкрепа от 14.3 млрд. долара за бившите френски колонии. С финансовата инжекция за инициативата „Ускорител на Великата зелена стена“ ще се навакса изоставането в периода 2021 – 2025 г., като се стимулира процесът за възстановяване на деградиралите земи, ще се подпомогне опазването на биологичното разнообразие и ще се отворят нови зелени работни места.

Идея, родена в средата на миналия век

„Зелената бариера“ се лансира за пръв път от Ричард Сейнт Барбе Бейкър (1889 – 1982) – английски биолог и ботаник, еколог – активист и автор на книги, привърженик на залесяването в световен мащаб и основател на Международната фондация за дърветата. Организацията работи повече от 80 години и подкрепя проекти за горско стопанство в Обединеното

кралство и по света. На нея дължим залесяването на около 27 млрд. дървета в целия свят.

По време на експедиция в Африка през 1952 г. той предлага създаването на „зелена бариера“, с която да се противодейства на настъплението на пустинята Сахара. Целта е дърветата да блокират вятъра и пясъка, които се движат на юг от пустинята, и така с течение на времето да

обърнат процеса на опустиняване и да подобрят качеството на почвата. Докато е жив, Ричард Бейкър не успява да убеди другите в ефективността на своя план, но ето че през новото хилядолетие идеята му намира благодатна почва. Тя се възражда през 2002 г. на срещата на върха в Нджамена (Чад) по повод Световния ден за борба с опустиняването и сушата. Три години по-късно влиза

в дневния ред на Конференцията на Общността на държавите от Сахел – Сахарски регион, проведена в Уагадугу (Буркина Фасо) през 2005 година. Това става благодарение на Олусегун Обасаньо, тогавашния президент на Нигерия, който вижда в нея отговор на някои социални, икономически и екологични проблеми, засягащи региона Сахел – най-бедният в Африка.

Голямата цел е да бъдат възстановени 150 млн. ха деградирани земи и така да бъде подобрен животът и здравето на сегашните 250 млн. жители на Сахел

Олимпийска гора расте в Мали и Сенегал

Международният олимпийски комитет (МОК) инициира залесяването на 355 000 дървета около 90 села в Мали и Сенегал, които ще бъдат домакин на Младежките олимпийски игри през 2026 година. Така организацията дава своя принос за Великата зелена стена. „Създадената от нас Олимпийска гора подкрепя общностите в Мали и Сенегал. Надяваме се така двете страни да са по-устойчиви към климатичните промени, за да се гарантира продоволствената сигурност на населението“, изтъква Томас Бах – президент на МОК. Очаква се 2120 ха Олимпийска гора да улови 200 000 т въглероден двуокис през следващите три години. Партньор на МОК е Tree Aid – организация с нестопанска цел, която от 30 години работи с населението, живеещо в сухите райони на Африка. Организацията се бори с бедността и нарастващото въздействие на климатичната криза чрез залесяване на дървета и възстановяване на земята. „Справянето с изменението на климата е един от основните приоритети на МОК и ние сме изцяло посветени на намаляването на вредните емисии в съответствие с Парижкото споразумение“, добавя Бах. Организацията се е ангажирала да намали своите въглеродни емисии с 30 % до 2024 г. и с 45 % до 2030 година.

Светлана БАТАШКА
Снимки UNCCD

Споделен опит

Семедобивът – добрите практики

Семедобиването е важен процес за набавяне на репродуктивни материали. За да е успешен добивът, трябва добре да се познават биологията на дървесния или храстовия вид, възрастта и периодичността на семеносене. Важна част от целия процес е съхранението на семената и тяхното приложение. При добива се държи изключително много на качеството на семената, защото от него зависи бъдещата гора.

Когато се съберат определени количества семена, се формират групи/партиди, които са еднородни – от един дървесен вид, от едно събиране. Дребноплодните семена се събират от стоящи дървета, докато при едроплодните като жълъдите се изчака да окапят и се събират от земята.

Семедобив на жълъди. Един от вариантите включва поставяне на платница под дадено дърво и стръскване на клоните. Ефективността на метода теоретично е 100 %, но на практика трудът и времето са от съществено значение, а средствата, нужни за събирането, оскъпяват целия процес, което може да отблъсне потенциалните потребители.

Другият вариант е около самите дървета да се поставят платници и да се изчака, докато изпадат всички жълъди. И двата метода са придружени от допълнително почистване на жълъдите от клони, листа и други примеси. Жълъдът от

Добивът на шишарки се извършва в планинските части на България от опитни катерачи, с нужната професионална екипировка. Обработката на семената често е свързана с лабораторни тестове, които гарантират качеството, предлагано на пазара. Преди да започне събирането, се правят предварителни лабораторни анализи, показващи състоянието на

червен дъб е едър, леснотечащ, а в килограм жълъди се събират 200 – 300 броя. Събирането най-често се извършва ръчно и е трудоемко предвид неудобната позиция. (сн. 1). Производителността на работниците се влияе от насажденията, в които се извършва добивът, а също и от метеорологичните условия. Един работник успява да добие средно 80 – 100 кг жълъди на ден. При самото събиране се избягват повредените от насекоми и загнилите семена, за да не се увреди цялата партида.

Най-често срещаните вредители, които могат да повредят реколтата, са дъбовият семеяд (*Cydia splendana*), жълъдовият хоботник (*Curculio glandium*), кестеновият (*Curculio elephas*) и лешниковият хоботник (*Curculio occidentis*). В някои случаи дивите и домашните животни могат да провалят успешен семесбор – бил съм свидетел на напълно унищожена реколта от домашни свине.

Като се събере, реколтата се съхранява в ютени или мрежести чували на сухо и проветриво място, като чувалите се поставят легнали и на разстояние един от друг, за да не се предизвиква спарване и загиване (сн. 2).

Ако семената не се продават веднага, се налага да се приложат различни технологии на съхранение. Първият етап е изчистване на партидата от груби примеси. Нарича се изплавяне и се прави във вода, като целта е да паднат клонки, почва, листа, куполи. При този процес здравите жълъди остават на дъното на водата, докато ненужните фракции изплуват на повърхността. Следващата фаза е термотерапия, която цели да се справим с различни видове гъби – при нея жълъдите престояват във вода почти 3 часа на 40 – 41° С. Важно е след престоя да се просушат до допустимата влажност, за да не загният. Подреждат се в дървени палети или в пластмасови бидони, които осигуряват добра аерация, и се съхраняват в хладилници при температура 0 – 1° С. По този начин семената се закаляват и могат да издържат до 3 години. Нужно е внимание, защото при прекалено пресушаване съществува риск от загуба на тяхната кълняемост.

При липса на хладилници семената могат да се съхраняват между добре изсушени стъргодини и дъбови листа. Този метод се прилага за малки количества жълъди, които също трябва да стоят на ниска температура, близо до 0° С.

Семесъбиране от местни иглолистни видове. За тази цел са необходими шишаркосушилни и различни сита, на които могат да оперират двама, в повечето случаи – трима, горски работници (сн. 3).

семената от дадена партида, за да се установи рентабилността на цялото мероприятие (сн. 4 и 5).

За извършването на внос или износ на репродуктивни материали е нужен определен набор от документи, съпътстващи семената – свидетелства за произход, чистота, кълняемост или жизнеспособност.

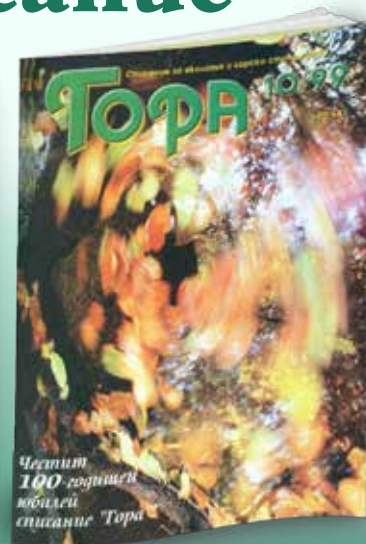
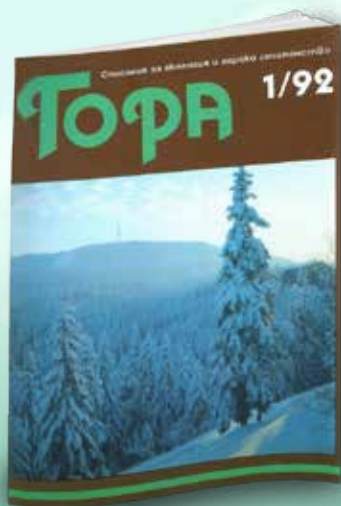
За да се задържиш на пазара, са необходими ангажираност и постоянство в семедобива. Не липсват и проблеми. Невинаги положеният труд в събирането на определен вид семена се увенчава с успех, необходимо е търпение. Частният сектор, също като държавния, страда от липса на работна ръка. Квалифицираните работници предпочитат да извършват подобни дейности в чужбина, където заплащането е много по-високо. Понякога могат да се появят и проблеми, свързани с осигуряването на продукцията, при които основен фактор е природата. Ключов момент за бъдещето на семедобивната дейност е и наличието на подходящи машини за определени дейности. Автоматизацията по обработката би скъсила технологичното време и нуждата от работна ръка.

Необходимостта от репродуктивни източници произтича от климатичните изменения – с всяка изминала година глобалното затопляне става все по-осезаемо, а това принуждава северните държави да търсят алтернативи в залесяванията си. Нашите географски ширини предизвикват засилен интерес в редица централноевропейски и западни държави, а цените, които българските частни фирми предлагат на пазара, поставят страната ни на челните места в търсенето на репродуктивен материал.

Инж. Иван ВЪЛЧЕВ
лесничей в ДЛС „Воден – Ири Хисар“

„ГОРА“ стана четено и обичано списание

З

аглавията на горската периодика през над 120-годишното ѝ съществуване са много, но списанията, които преливат едно в друго, сменяйки само имената си, са четири – „Лесовъдец“, „Горски преглед“, „Горско стопанство“ и „Гора“.

Пионерът „Лесовъдец“, появил се през 1899 г., залязва както по финансови причини, така и поради недостатъчна аудитория. След сдружаването на лесовъдската колегия сп. „Горски преглед“ заема своето място в периодиката и съществува до 1944 г., когато се променя социално-политическият облик на държавата. Неговото място заема сп. „Горско стопанство“, което съществува до поредната промяна.

През 1989 г. народът на социалистическа Народна република България решава, че тя вече няма да бъде социалистическа и народна, а само Република България. И няма да има планова икономика, а пазарна. По това време вестник „Горско дело“, в който работехме с колежката Светлана Бънзарова, без преувеличение любим за читателите до такава степен, че в рамките на тогавашните ограничения за вестникарска хартия (само внос за всички издания в България) всяка година стигаше лимита си – 20 000 броя, бе ликвидиран. Волю-неволю през 1988 г. ние поехме издаването на сп. „Горско стопанство“. Трябва да отбележим, че попаднахме в издание с малък редакционен състав, но с авторитетна редакционна колегия, която се състоеше от главния редактор, който бе ръководителят на горското ведомство, тогава АГСПИ (Асоциация по горско стопанство и горска промишленост), ректора на Висшия лесотехнически институт (днес ЛТУ), директора на Института за гората – БАН, председателя на Профсъюза на работниците от горите и горската промишленост (днес ФСОГСП), директори на дирекции в Асоциацията. Списанието излизаше в почти трихиляден тираж, като на

всяко горско и ловно стопанство се изпращаха служебно по 10 броя. Печатницата имаше хартия, пощите изпращаха тиража, всички работехме в мир и разбирателство.

Не мина и една година от нашата дейност в сп. „Горско стопанство“, социално-икономическият строй в България се смени. След преминаването към пазарна икономика се оказа, че хартия вече няма и ние трябва да я набавим, държавната предпечатна подготовка започна да преминава в частни ръце и спря да се занимава с такива „непазарни“ издания. И тъй като никой не бе свикнал да се абонира, тиражът се сведе до 400 броя. Институтът за гората и Профсъюзите се оттеглиха като издатели на списанието. Редакционната колегия, разбира се, бе сменена, а главен редактор стана зам.-председателят на Асоциацията, който правеше всичко възможно, за да запази съществуването на списанието.

Ние като журналисти от практиката, чийто живот във вестника бяха ежеседмични командировки и срещи с хората от отрасъла, веднага разбрахме, че за да продължи съществуването си, изданието трябва да смени изцяло съдържанието си и да стане четивно и интересно най-вече за своята аудитория в страната. Замислихме се и над името на списанието и решихме, че то трябва да е кратко и ясно.

Така през 1992 г. се появи първият брой на сп. „Гора“. Издателят, в лицето на новосъздадения Комитет по горите, редакционната колегия и главният редактор инж. Богдан Богданов с пълна подкрепа дадоха зелена светлина за новата тематична концепция, която разчиташе на пряката връзка с горската аудитория и публикуване на мнения, постижения, въпроси и, разбира се, снимки. Много снимки.

Заредиха се седмици и месеци на командировки, на присъствие на списанието сред горските колективи. Никога няма да забравим как хората

Инж. Лазар ПАНДЕВ на 90 години

Лазар Пандев е роден на 3 януари 1932 г. във Велинград.

Във ВЛТИ се дипломира през 1956 г., специалност „Механична технология на дървесината“. Започва работа в Дървообработващия завод „Г. Димитров“ във Велинград, където последователно е началник-смяна, началник-цех и главен инженер. През 1963 г. е назначен в централното горско ведомство (тогава Комитет по горите и горската промишленост към МС). Работи последователно като началник-отдел, зам. генерален директор на ДСО „Стара планина“, директор на дирекция „Капитално строителство“, главен секретар на вече Министерството на горите и горската промишленост, генерален директор на инженеринговата организация „Лескомплект“. От 1984 г. е заместник-министър в Министерството на горите и горската промишленост, а по-късно в – Министерството на земеделието, и зам.-председател на Съвета по селско и горско стопанство към Министерския съвет.

Работата му в Министерството на горите и горската промишленост е тясно свързана с технологичното и техническото обновление на горската промишленост в този период. Под негово ръководство се провеждат проектирането, доставката на оборудване и изграждането на заводите за производство на ПДЧ във Велико Търново, Сахране, Берковица, Етрополе, на заводите за влакнести плочи в Сливница, Троян, на трите линии за ПДЧ в Бургас, Долни чифлик, Търговище, на дървообработващия завод „А. Иванов“ в Пещера.

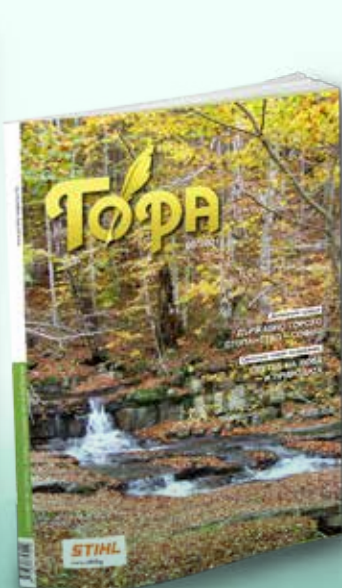
В периода 1972 – 1975 г. взема участие в организирането на дърводобива в Коми АССР, а на по-късен етап, от 1986 г., е ръководител от българска страна на смесената българо-съветска Комисия по сътрудничество, под чието ръководство се планират, организират и осъществяват дейностите по съвместното строителство и дърводобив в Република Коми. Активната роля на инж. Пандев е в създаването на условия за нормална работа на хилядите наши работници при тежките условия на Севера.

През 1980 г. инж. Пандев е назначен за генерален директор на Инженеринговото стопанско обединение „Лескомплект“, в състава на което са включени „Агролеспроект“, „Леспромпроект“ и Дирекцията по инвеститорски контрол по строителство. Под единно ръководство са поставени проучването, проектирането и изграждането на обектите и научно-техническото обслужване на целия горскопромишлен отрасъл в страната. Освен това са реализирани редица проекти в чужбина – Алжир, Мароко, Конго, Никарагуа, Лаос, Камбоджа, Кувейт и други.

Дълги години е председател на Научно-техническия съюз по лесотехника.

Благодарение на неговата работа са проведени редица значими национални и международни симпозиуми, срещи, семинари с участието на наши и чуждестранни учени и експерти.

Награждаван е многократно с ордени и други отличия.

ни посрещаха, как ни се доверяваха и това бе огромен аванс за работата ни на горски журналисти и ни научи да бъдем отговорни. Много скоро колегията разбра, че това е тяхното списание, че си заслужава да го подкрепят с абонамент, реклами, авторски материали, снимки.

Целевите средства от издателя не бяха достатъчно и трябваше да потърсим подкрепа от действащите горски поделения в цялата страна. Отново обиколки и срещи с колегията от всички краища, защото се налагаше да пишем по три, дори четири фактури годишно, за да попълним годишния бюджет. Никой не ни отказа! В същото време абонатите се увеличиха многократно и сп. „Гора“ намери както своя обновен облик, така и своите читатели и приятели.

След смутните времена в началото настанаха още по-смутни, когато горското ведомство загуби своята самостоятелност. На много неща в системата на горите се посегна – ремонтни заводи, работилници и други поделения бяха закрити, хора – уволнени, но списанието остана, защото вече бе с утвърден авторитет и почерк и най-важното – бе необходим източник на информация в горската система. Бе обединител на колегията. Гилдията бе горда, че си има издание, и почти всички ръководители на горското ведомство, а те не бяха малко за 30-годишната история на списанието, ни подкрепяха. Това време на утвърждаване, смеем да кажем – и обич към сп. „Гора“, ни окриляше много, затова не си спестявахме дългите километри на пътувания и нелеките горски пътеки. Искахме да бъдем до хората от най-великата професия и да им отговорим със същата обич, да ги закриляме от често недобросъвестните медии. За кратко време превърнахме сп. „Гора“ в търсено, четено, авторитетно издание, богато на приятели и съмишленици. А бяхме само двама редактори.

Това бе началото. Щастливи сме и благодарни на съдбата, че ни даде шанса да бъдем горски журналисти, да предадем любовта и отговорността за изданието на по-младите и да видим в тяхно лице достойна смяна.

Борис ГОСПОДИНОВ
Светлана БЪНЗАРОВА

Патрик СМИТЪОЙС:

Българите трябва да имат кауза, която ги обединява

ПАТРИК СМИТЪОЙС е роден в Нидерландия, но избира България за своя втора родина. Той е предприемач, активист, природозащитник. Смитъйс създава първия в България частен резерват „Шаварите“ – най-близката до София влажна зона, заедно с благоприятни условия за възстановяване на биоразнообразието в едноименната местност край яз. „Искър“. Идеолог е на проекта „Свободни“, чиято цел е да събере екип от визионери – хора с нови идеи, които да работят за бъдещето на България, и основател на училище „Прозорци към света“ в Самоков, където младежи от града могат да придобият компютърни умения.

- Предприемач, политик, природолюбител и горещ защитник на околната среда. Кой е Патрик Смитъйс?

- Без правилни политики нищо не може да се случи. Не съм политик и поради моя статут (нямам български паспорт) дори селски кмет не мога да стана, но във всичко, което правя, се опитвам да дам някаква насока, някакво политическо послание. Все се надявам, че някой ще ме чуе, но досега излиза, че на всички нива в управлението на страната има само глухи... Разочарован съм не само от лидерите, но и от това колко лесно хората позволяват да бъде заглушена чувствителността им. Направихме опит за някакъв политически проект, но пандемията от COVID-19 избухна и измести фокуса от наистина важните за човечеството теми. Не отричам, че има пандемия, че тя е сериозен проблем, но тя е нищо на фона на големите предизвикателства, пред които е изправен светът. Имам предвид климатичните промени, огромното количество химически съединения, които свободно изпускаме в природата – нямаме представа какво влияние ще оказват те върху нас и децата ни в дългосрочен план. Никои не говори за това, че след 40 – 50 години фосфатът в почвата на планетата ще изчезне и това ще доведе до главоломан спад на рекол-

тата и ще ни изправи пред глобален недостиг на храни. Това са въпроси, които изискват отговори сега, а не да бъдат отлагани заради COVID-19. Видях как светът потъна в този сравнително лек проблем и това ме отказа да се занимавам с политика. Поне на този етап. Защото съм отвратен от това, че политиката се води на твърде елементарно ниво – непрекъснато ни се обяснява кой колко е откраднал и какво не е свършил. Мисля, че посланието на политиките трябва да е съвсем различно – позитивно и визионерско, за да видим какво можем да направим в тази удивително красива страна с толкова голям потенциал.

- Къде е пресечната точка между политиката и опазването на околната среда?

- Всеки един от нас притежава лимит за количеството проблеми, които може да поеме, да развие емпатия към човека до него и да е съпричастен със световните проблеми. Но когато този капацитет се изпълни с различни незначителни неща, които бълват медиите, няма как да мисли за по-мощните и значимите проблеми на планетата. Още повече в България, където голяма част от хората се борят за физическото си оцеляване. Зациклили сме в някакви незначител-

ни теми и като че ли нямаме желание да ги надскочим.

Основната тема на последните избори беше корупцията. Колкото и странно да прозвучи, тя не е базовият проблем в България. Корупцията нямаше да съществува, ако имаше гражданска активност. А нея я няма, но не защото хората са по-лоши европейци от французите или холандците, да речем, а защото българите са лишени от национален идеал, от обща обединяваща кауза. И затова най-актуалната новина е къде са потънали 60 млн. лв. и кой ги е взел, вместо как да се възползваме от горите, без да ги унищожаваме, как да възстановим земеделието, как да образуваме по-добре нашите умни деца и как всеки да има достъп до адекватна медицинска помощ. Политическият дебат трябва да е по тези теми.

- Каква може да бъде каузата, общата мечта, която да обедини обществото?

- План с виждане за бъдещето на България може да се напише за един час от десетима души, които знаят за какво става въпрос. Разбрах, че хората не искат да слушат за такива неща. Майка Тереза казва: „Никога не бих участвала в митинг против войната, но ако има демонстрация за мира – ще отида“. Трябва да преобърнем модела

на говорене и фокус на възможностите и шансовете за България. Не ни ли е срам? Живеем в едно от най-благоприятните места на света, но основният двигател на политиката в България, и впрочем на много обществени процеси в страната, е омразата. А предполагам знаете, че коренът на омразата е завистта. Какво да ви кажа? Има крещяща нужда от рестарт на чипа на голяма част от населението, но все още не съм измислил как това може да стане.

- Как обаче може да се отключи този потенциал?

- Ако искаме хората в нашата страна да имат кауза, която ги обединява, първо трябва да знаем с какъв потенциал разполагаме. Ние може да искаме да бъдем най-големият производител на електромобили например, но не знаете, че това никога няма да стане, защото няма как да бием „Тесла“, „Мерцедес“ и „БМВ“. Заради климатичните условия България трябва да развива земеделие. Почти никъде по света не съществува такава успешна комбинация от климат, почви и вода. Тук земята е много плодородна на фона на цяла Европа, където земеделските земи са унищожени, след като при интензивното обработване хумусният слой е изчезнал навсякъде, почвата е наситена с пестициди и хербициди. Положението е трагично. Производството на висококачествена и екологична храна е ниша, от която трябва да се възползваме. Не е невъзможно, ако вложим пари в маркетинга и пиара на такова производство. Освен земеделие приоритет на България трябва да е ИТ индустрията, която имаме. Но капиталната грешка, както и в други производства, е, че всичко там е на принципа на аутсорсинга – възлагането на подизпълнители на услуги. Почти няма българска фирма, която предлага собствен ИТ продукт. Работи се основно за чужди компании за продукти без добавена стойност. Нямаме собствени търговски марки, които са разпознаваеми по света, защото науката умира. Ние нямаме интелектуална собственост. Ако продължа да изброявам всичко, което нямаме, стигам до третата важна област – образованието. Не е трудно да изберем няколко специфични сфери, в които да се специализираме и да сме силни. И да предложим на децата си най-доброто образование. Не е ли скандално всяка година по моловете да се организират събития за реклама на чуждите вузове, нашите деца да ходят да учат в Амстердам, Лондон и къде ли не. 80 % от тях няма да се върнат и

всички ние добре го знаем. Толкова ли е трудно и скъпо да построим близо до София един ИТ университет на световно ниво със съответния кампус. Необходим са 100 – 150 млн. лв., колкото струват 10 км от магистрала „Струма“. Нищо като процент от БВП. Тогава от цял свят ще дойдат студенти, защото животът в България е евтин, а момичетата са красиви. Това, което наистина липсва в България, е желанието да ходим позитивно като майка Тереза и визията. Има рицари в някои сфери, но фокусът е насочен към проблемите и скандалите. Това е трагедия.

- От 2017 г. обикаляте страната и се срещате с изявени личности. Какво научихте от тях?

- По проекта „Свободни“ обиколих цялата страна, срещам се с хора с идеи, много от тях с ясна визия. Научих, че нещата не са толкова сложни. Най-хубавото качество на българите е, че те знаят 2 и 200. Но и това не е най-големият им талант, а че биха се задоволили и с малкото. Никъде в Европа не е така. Защото всеки българин дълбоко в душата си е селянин – в добрия смисъл. Казвам го с дълбоко уважение. Той има спомен за онзи живот на село, когато е оцелявал с цената на всичко. Хората на Балканите са много по-близо до корените си и дълбоко в себе си знаят, че всички онези лъскави придобивки не са толкова важни. Биха били доволни от един естествен и благороден начин на живот. И всеки българин го носи в генотипа си. Идват сложни времена и тези качества на българите ще бъдат рецепта за оцеляването им.

Българските деца са много умни. Дори да говорят колко лошо е в България, те милеят за родината си, за разлика от нас, холандците, които нямаме никакво отношение към тази територия, наречена Нидерландия. Затова си мисля, че първото, което българите трябва да направят, е да бъдат различни, за да се отличават от всички останали в ЕС. И да не приемат за чиста монета всичко, което Брюксел налага. България трябва да си избере свой път и свои правила. И да се позиционира като различна. После ще се изненадаме колко много състоятелни суперталантливи хора ще предпочетат да дойдат да живеят тук, защото не понасят начина на живот в Европа.

- Това ли беше Вашето основание да дойдете и останете в България?

- Аз съм дълбоко вярващ човек. Представете си едно летище. На него

можете да познаете кой откъде е. Холандците, американците, англичаните са хора с огромно самочувствие, самоувереност, високомерие. Всеки един от тях мисли, че е центърът на света, но това са хора, лишени от духовност. По тази причина не исках да живея в тези страни. Може да Ви прозвучи странно, но щом стъпих в България, имах чувството, че се срещам със стар приятел, че съм бил тук. Всичко ми беше близко, познато, почувствах се като у дома.

- Впечатлена съм от „Шаварите“. Какво е бъдещето на резервата?

- От екологична гледна точка няма друг такъв важен квадратен километър като „Шаварите“ на фона на всички тези планини и гори наоколо. Резерватът е като оазис сред тях, и то само на час от София. Разработихме тази екозона, но тя няма стойност, ако хората не разберат за нея. Моята логика бе, че това е идеално място за деца и ученици да учат и играят сред природата. Много видове се върнаха – видри, черни щъркели, пеликани. Скоро обаче разбрахме, че интересът не е толкова голям, че резерватът не може да се самоиздържа без помощта на държавата. За повечето хора ден сред природата е барбекю с пържоли и наденици. Затворихме парка за посетители и сега го пазим от набезите на браконieri. От екологична гледна точка „Шаварите“ е мегауспех, но от комерсиална – успехът е нулев. Още мислим дали да го отваряме за посетители и дали си заслужава енергията, времето и нервите. Така или иначе за птиците и видрите животът без посетители е най-спокоен. Без подкрепата на държавата такава частна инициатива в България е обречена. Не казвам, че държавата трябва да дотира такъв проект финансово, но колко хубаво би било, ако отново има бюджет в Министерството на образованието за зелените училища. Хем децата да учат за красивата си роднина, хем по този начин да спонсорират най-различни резервати и други екологично ориентирани проекти. Нали преди малко говорихме за липса на желание, позитивизъм и визия.

- Какво е за Вас гората?

- Живот, сигурност, бъдеще.

Светлана БАТАШКА
Снимка: личен архив
на Патрик СМИТЪЙС

Кой спи зимен сън

Мечка

Лалугер

Таралеж

Змия

Съсел

ЗАДАЧА:

Можете ли да откриете горските животни, които спят зимен сън (вертикално, хоризонтално и по диагонал)?
А можете ли да намерите и наименованието на състоянието, в което изпадат животните през зимата?

К	О	С	Т	Е	Н	У	Р	К	А
Ъ	Р	В	Ъ	Л	К	Р	А	Я	Р
Р	О	С	П	Щ	О	Я	К	Е	И
З	С	О	Ъ	У	Б	Е	Г	А	Б
З	М	Х	Л	Н	Р	У	Ч	П	А
М	Б	И	Т	П	Л	А	С	О	М
К	В	Б	Я	А	Б	И	Х	Р	Н
П	Ч	Е	Л	А	С	С	В	Д	Г
Р	М	Р	Ж	Й	Ц	Ъ	В	У	Ч
И	Р	Н	Х	Е	М	С	Щ	Е	Н
Л	Т	А	Р	А	Л	Е	Ж	Й	Ц
Е	К	Ц	З	Ч	Р	Л	Ч	Д	Х
П	Ц	И	Я	А	В	О	С	К	Й
А	Е	Я	З	О	В	Е	Ц	П	А

Задавали ли сте си някога въпроса какво правят животните през зимата? Как прекарват своите дни през студените зимни месеци? Къде се крият? Не им ли е студено?

И те ли като нас обличат дебели дрехи, за да се стоплят, или си имат свои хитринки?

Различните животни имат разнообразни начини да се справят със суровите зимни условия – ниските температури и най-вече липсата на храна. Част от птиците отлитат към по-топлите страни, на други видове им израства по-дебела козина, трети събират храна за зимата, като катериците например, а една голяма група заспиват зимен сън.

Да, колко приятно и лесно. Сякаш се прибират у дома на топло, завиват се с дебело одеяло и не си показват муцунките навън, докато отново не се появи топлото пролетно слънце.

Състоянието, в което изпадат тези животни, се нарича **хибернация**. Тогава дишането и сърдечната честота на животното се забавят значително, телесната температура се понижава. Животното спира да яде и жизнените му функции се забавят. По този начин те пестят своята енергия.

Със сигурност, когато стане дума за зимен сън, веднага се сещате за най-голямото горско животно в нашите гори – **мечката**. Да, тя е чудесен пример за зимен сънливко. Мечките се адаптират към зимните условия, като се хранят обилно през есента, за да надобеляят. Така трупат запаси, като ги съхраняват под формата на мазнини по своето тяло. С натрупването на мазнините те започват постепенно да забавят обмяната на веществата в своя организъм и сякаш „превключват“ на енергийно пестящ режим – зимен сън.

Но дали мечките са единственият горски обитател, който избира тази стратегия за оцеляване през зимните студове?

Вие сещате ли се за други животни, които използват зимния сън, за да оцеляват през трудните периоди?

Таралежите например по сходен начин като мечките се хранят много през есента, за да натрупат хранителни вещества под формата на мазнини, след което заспиват зимен сън.

И **язовецът** не остава по-назад. Той също е от животните, които спят зимен сън, но за разлика от останалите сънливковци, той единствен е готов да приеме квартиранти през студените зимни месеци.

Докато спят зимен сън, някои животни са си на практика почти като мъртви. Такива „истински“ хибернатори са **прилепите** и **лалугерите**, както и някои насекоми като **дървениците**.

Други видове имат по-различна тактика в сравнение с бозайниците, които трупат мазнини.

Студенокръвните животни например, като змии, костенурки и жаби, тъй като не могат да се затоплят, намират по-различни начини да се предпазят от студа. **Змиите**, които са активни само през топлите месеци и са свикнали да се припичат на слънце, през студената зима прекарват от 2 до 6 месеца в зимен сън в дупки под земята.

Жабите и **костенурките**, от друга страна, често се потапят в кал под линията на замръзване на водния басейн, в който живеят, а **гущерите**, които са с непостоянна телесна температура, през есента се събират в скривалищата си на групи. Най-често се покриват в дупки в почвата или се скриват под дънери, където заспиват зимен сън.

И **пчелите** имат своя стратегия за оцеляване през зимата. Те се струпват в центъра на кошера, за да се топят една в друга. Заспиват, привеждайки главата си надолу, а антенките им спират да се движат.

А кой е рекордьор по зимен сън?

Това е обикновеният **сънливек**, наричан още съсел. Той поставя рекорд по продължителен сън сред бозайниците в естествени условия, като може да издържи така над 11 месеца, а **големият кафяв прилеп** може да преживее 344 дена в хлад.

Д-р инж. Анна ПЕТРАКИЕВА

КОНКУРС

за детска рисунка „Сезоните на гората“

СКЪПИ ЧИТАТЕЛИ,

Редакцията на списание „Гора“ благодари на всички, които вече ни изпратиха своите рисунки за конкурса „Сезоните на гората“. Внесохте много цвят и усмивки в нашия делник и стоплихте сърцата ни. Изказваме специални благодарности на най-активните детски градини и групи: ДГ 15 „Райна Княгиня“ – с. Мешица, „Валентина Терешкова“ – с. Ярджиловци, „Слънце“ – гр. Левски, „Чуден свят“ и „Радост“ – Перник, „Малина“ – Пловдив, „Славейче“ – с. Лесново, както и на останалите малчугани. Очакваме и по-големите ученици да се включат.

Най-добрите рисунки ще получат награда и публикация на корицата на списанието. Отново напомняме, че за да участват в класирането, творбите трябва да са с ориентация „портрет“ (вертикално), формат А4. За да се съхрани качеството им, е необходимо да бъдат сканирани с висока резолюция. Очакваме новите рисунки на електронна поща: gora@iag.bg или на адреса на Редакцията: 1303 София, ул. „Антим I“ № 17, ет. 2.

Творбите трябва да бъдат придружени от името и фамилията на детето/ученика, възраст, населено място, детска градина или училище, телефон и електронна поща за контакт.

С изпращането на рисунките за конкурса на Редакцията на сп. „Гора“ вие се съгласявате те да бъдат публикувани.

Очакваме вашите творби до края на месец март!

Снегорини HUSQVARNA

АГРОЛАНД - БЪЛГАРИЯ АД

София 1700, ул. "Осми декември" №13, тел: 024 666 916

е-mail: info@agroland.eu

www.husqvarna.bg

Husqvarna®